

Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος
Σχολή Οικονομίας και Διοίκησης
Τμήμα Λογιστικής και Πληροφοριακών Συστημάτων

Πτυχιακή Εργασία

Διερεύνηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών μιας αγροτικής περιοχής κατά το έτος 2019. Η περίπτωση της Κεραμειάς Μυτιλήνης

Υπό

Ελευθερίας Μαλλιάρου του Αναστασίου Α.Μ.: 134/14

Επιβλέπων: Καθηγητής Γεώργιος Β. Παπαδιοδώρου

Θεσσαλονίκη 2019

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
A) ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	5
A1) Κατανάλωση και καταναλωτής.....	5
A2) Μορφές εγχώριας ιδιωτικής κατανάλωσης:.....	6
1) Λειτουργική διάκριση:.....	6
2) Διάκριση κατά είδος αγαθού.....	6
Η συμπεριφορά καταναλωτή.....	6
A3) Ψυχολογικές πλευρές της συμπεριφοράς του καταναλωτή.....	7
A4) Αντίληψη.....	7
1. Απόρριψη του αντικειμένου:.....	7
2. Αποδοχή του αντικειμένου:.....	7
3. Αποδοχή του αντικειμένου και η ενεργοποίηση του ατόμου:.....	7
A5) Οι διαθέσεις του καταναλωτή, οι παράγοντες που τις προσδιορίζουν και οι πηγές πληροφόρησης.....	8
Ⓟ Το πολιτιστικό περιβάλλον:.....	8
Ⓟ Η οικογένεια:.....	8
Ⓟ Η προσωπικότητα:.....	8
Ⓟ Η πείρα:.....	9
Ⓟ Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης:.....	9
Ⓟ Οι φορείς:.....	9
Ⓟ Οι καθοδηγητές γνώμης:.....	9
A6) Οι επιδράσεις του περιβάλλοντος στη συμπεριφορά του καταναλωτή.....	9
Φυσιολογικές – βιολογικές ανάγκες.....	10
Ανάγκες για ασφάλεια.....	10
Κοινωνικές ανάγκες.....	10

Ανάγκες αναγνώρισης ή εγωιστικές.....	10
Ανάγκες ολοκλήρωσης ή αυτοπραγμάτωσης.....	10
A7) Καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών.....	11
A7.1.) Μεταβολή της μέσης δαπάνης των νοικοκυριών.....	11
A.7.2.) Βασικές διαπιστώσεις.....	11
A.7.3.) Διαφορετικά πρότυπα κατανάλωσης, ανάλογα με τον τύπο νοικοκυριών	14
A.7.4.) Μέση μηνιαία κατανάλωση (ποσότητες) ειδών διατροφής, οινοπνευματωδών ποτών, καπνού, υγρών καυσίμων, υγραερίου, φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας.....	15
A.7.5.) Συνθήκες διαβίωσης.....	16
A.7.6.) Ανισότητα.....	16
A.8.) Καταναλωτικά πρότυπα στην Ευρώπη.....	17
A.9.) Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών.....	18
A.10.) Δαπάνες.....	20
A.11.) Τρόποι απόκτησης αγαθών.....	21
A.11.1.) Με την αγορά τους.....	21
A.11.2.) Από επιχειρήσεις.....	22
A.11.3.) Από εργοδότη.....	22
A.12.) Υπεύθυνος Νοικοκυριού.....	22
A.13.) Αριθμός παιδιών και μέλη νοικοκυριού.....	23
A.14.) Μέση Δαπάνη ανά Περιφέρεια.....	23
A.15.) Μέση Δαπάνη ανά Αστικότητα.....	24
A.16.) Δαπάνες Δήμου Λέσβου.....	25
A.17.) Ο ρόλος της οικονομίας στις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών.....	26
A.18.) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.....	27
A.18.1.) Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα.....	28
A.18.2.) Τα αίτια της σημερινής οικονομικής κρίσης.....	29
A.19.) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.....	29
A.19.1.) Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία.....	29
A.20.) Καταναλωτική συμπεριφορά.....	29

A.21) Παράγοντες που επηρεάζουν την καταναλωτική συμπεριφορά.....	30
1. Οικονομικοί παράγοντες.....	30
2. Βιολογικοί παράγοντες.....	30
3. Κοινωνικοί παράγοντες.....	30
4. Πολιτιστικοί παράγοντες.....	30
5. Ψυχολογικοί παράγοντες.....	30
6. Τεχνολογικοί και φυσικοί παράγοντες.....	30
A.22.) Βασικά Χαρακτηριστικά της Τοπικής Οικονομίας.....	31
A. 23.) Ακαθάριστο Εγχώριο Περιφερειακό Προϊόν (ΑΕΠ).....	32
A. 24.) Βιομηχανία.....	34
A. 25.) Ελαιουργία.....	35
A. 26.) Ελαιοτριβεία.....	36
A.27.) Σαπωνοποιία.....	37
Επίλογος.....	40
B) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	41
B1) Διαδικασία εκτέλεσης της έρευνας.....	41
B2) Τα γενικά στοιχεία της έρευνας.....	41
Δείγμα έρευνας:.....	41
Είδος ανάλυσης:.....	42
B3) Ο σκοπός της έρευνας.....	42
B4) Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας.....	42
B.4.1.) Στατιστικές τεχνικές.....	43
B6) Αποτελέσματα και Συζήτηση.....	43
B.6.1.) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	43
B.6.2.) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ.....	48
B.6.3.) ΕΞΟΔΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ.....	50
B.6.4.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ.....	53
B.6.5.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	53
B.6.6.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΥΓΕΙΑΣ.....	54

B.6.7.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΟΧΗΜΑΤΟΣ.....	56
B.6.8.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΡΟΥΧΙΣΜΟΥ.....	57
B.6.9.) ΕΞΟΔΑ ΟΙΚΙΑΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ.....	58
B.6.10.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΠΝΟΥ.....	59
B.6.11.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΡΕΦΗ.....	59
B.6.12.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.....	60
B.6.13.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΡΕΥΜΑΤΟΣ.....	61
B.6.14.) ΠΟΙΚΙΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ.....	62
B.6.15) ΚΥΡΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ.....	66
B7) Συμπεράσματα έρευνας.....	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69
Ελληνόγλωσση.....	69
Ξενόγλωσση.....	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	71
Συνοδευτική επιστολή.....	71
Ερωτηματολόγιο.....	72

Εισαγωγή

Στην παρούσα έρευνα γίνεται μια προσπάθεια να διερευνηθεί η καταναλωτική συμπεριφορά των καταναλωτών γενικότερα αλλά και των καταναλωτικών νοικοκυριών της Κεραμείας της Λέσβου. Κατά τη περίοδο αυτή που εξετάζει η συγκεκριμένη έρευνα, όσον αφορά την Ελλάδα οι καταναλωτές και ειδικότερα τα νοικοκυριά λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής, αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες ως απόρροια της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών. Οποσδήποτε ο σύγχρονος τρόπος ζωής αυξάνει τις καταναλωτικές μας ανάγκες.

Η αλλαγή στις συνήθειες, τάσεις και γενικότερα μεταστροφές των ανθρώπων στη σύγχρονη οικονομική κρίση είχε ως άμεση συνέπεια τη μεταβολή των καταναλωτικών συνηθειών τους καθώς και της καταναλωτικής συμπεριφοράς τους σε βασικά αγαθά είδη διατροφής και είδη καλύτερης διάθεσης και ψυχαγωγίας. Γενικότερα, παρατηρείται μεταβολή στις βασικές και διατροφικές δαπάνες των καταναλωτών και πιο συγκεκριμένα, μεταβολή στη συνολική δαπάνη τους για φαγητό, εντός και εκτός σπιτιού, μείωση της κατανάλωσής τους σε πολλές, ταυτόχρονα, κατηγορίες τροφίμων και βασικά άλλα είδη, καθώς και μεταβολή στα κριτήρια και πρακτικές σύμφωνα με τα οποία επιλέγουν τα βασικά είδη που καταναλώνουν και που επιλέγουν να αγοράσουν (Θεοδωράκη, 2018).

Η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στην κρίση σημειώθηκε το 2008, όπου η ανεργία άρχισε να παρουσιάζει αυξητικές τάσεις και η αγορά άρχισε να συρρικνώνεται, μαζί με τις επενδύσεις κεφαλαίων και την κυκλοφορία του χρήματος (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2014).

Έπειτα, ακολούθησε μια σειρά αλλαγών της ελληνικής οικονομίας με άμεσο αντίκτυπο στο βιοτικό επίπεδο του Έλληνα πολίτη. Υποτιμήθηκε η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας και η κυβέρνηση παρουσίασε διαχειριστικά μέτρα για την ανάκαμψη της χώρας με τη συμπαράσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), έως ότου απευθύνθηκε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) στοχεύοντας στην οικονομική της ενίσχυση και την αποπληρωμή των χρεών της. Τα μέτρα που λήφθηκαν, οδήγησαν την ελληνική οικονομία σε σοβαρές ανακατατάξεις. Ειδικότερα η στροφή προς ένα πλέον ορθολογικότερο τρόπο απόκτησης αγαθών – τροφίμων και λοιπών δαπανών παρατηρείται σε κάθε περίπτωση οικονομικής κρίσης (Σφακιανάκης, 1998).

A) ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

A1) Κατανάλωση και καταναλωτής

Κατανάλωση ορίζεται το σύνολο των δαπανών που πραγματοποιούν οι καταναλωτές και τα νοικοκυριά για την αγορά καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της χώρας (Μουλακάκη, 2019).

Δεν είναι πάντοτε ακριβής η διάκριση μεταξύ καταναλωτικών και επενδυτικών αγαθών. Αυτό συμβαίνει γιατί ένα αγαθό είναι δυνατό να είναι καταναλωτικό για κάποιο χρήστη ιδιώτη, αλλά για μια επιχείρηση μπορεί να εκλαμβάνεται ως εξοπλισμός και κεφαλαιουχικό αγαθό (Μουλακάκη, 2019).

Η σχέση μεταξύ κατανάλωσης και παραγόντων που την προσδιορίζουν ονομάζεται συνάρτηση κατανάλωσης. Η κλίση της συνάρτησης κατανάλωσης είναι η Οριακή Ροπή προς Κατανάλωση (ΟΡΚ) (Μουλακάκη, 2019).

A2) Μορφές εγχώριας ιδιωτικής κατανάλωσης:

Η εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση παρουσιάζεται με δύο μορφές:

1) Λειτουργική διάκριση:

- Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός

- Ένδυση – Υπόδηση
- Στέγαση – Θέρμανση – Φωτισμός
- Επιπλώσεις – Οικιακός Εξοπλισμός
- Δαπάνες υγείας
- Μεταφορές – Επικοινωνίες
- Αναψυχή – Διασκέδαση – Εκπαίδευση – Μόρφωση
- Λοιπά αγαθά και Υπηρεσίες

2) Διάκριση κατά είδος αγαθού

- Διαρκή αγαθά
- Ημιδιαρκή αγαθά
- Μη διαρκή αγαθά
- Υπηρεσίες

(Κατανάλωση (Consumption), 2019).

Η συμπεριφορά καταναλωτή είναι η μελέτη για το πώς, πού, πότε και γιατί αγοράζουν ή δεν αγοράζουν οι άνθρωποι ένα προϊόν. Συνδυάζει, μάλιστα, στοιχεία από την ψυχολογία, την κοινωνιολογία, την κοινωνική ανθρωπολογία και τα οικονομικά (Yfantis, 2013).

Οι υπεύθυνοι του μάρκετινγκ πρέπει να είναι γνώστες:

- Των ψυχολογικών πλευρών της συμπεριφοράς του καταναλωτή
- Των επιδράσεων του περιβάλλοντος

A3) Ψυχολογικές πλευρές της συμπεριφοράς του καταναλωτή

Οι συνομήλικοι άνθρωποι, ίδιου φύλου, με κοινά κοινωνικά βιώματα και κοινωνική τάξη θα ήταν λογικό να έχουν, αν όχι τις ίδιες, παρόμοιες ανάγκες, αυτό όμως δεν ισχύει. Σε αυτή την ιδιομορφία της ανθρώπινης φύσης παίρνουν θέση οι ψυχολογικές πλευρές της συμπεριφοράς του καταναλωτή με τους υπεύθυνους μάρκετινγκ να το αναγνωρίζουν αυτό και να προσπαθούν με τη χρήση της ψυχολογίας να εξηγήσουν

πως λαμβάνει μια απόφαση ο καταναλωτής ώστε να αγοράσει ένα προϊόν ή μια υπηρεσία (Μουλακάκη, 2019).

A4) Αντίληψη

Η αντίληψη είναι ο τρόπος με τον οποίο κάθε άτομο ερμηνεύει το περιβάλλον του. Η αντίληψη δεν περιορίζεται μόνο στις πέντε αισθήσεις αλλά επεκτείνεται και στην ερμηνεία αυτών των ερεθισμάτων ανάλογα με τις πνευματικές ικανότητες του κάθε ατόμου (Hirschman and Holbrook, 1982).

Τα αντικείμενα που βλέπουμε αποτελούν ερεθίσματα για την αίσθηση της όρασης. Όταν κάποιο αντικείμενο αποσπά την προσοχή μας δεδομένου πως στη μνήμη μας έχουμε απομνημονεύσει άλλα αντικείμενα τότε δημιουργείται η αντίληψη στον άνθρωπο. Επομένως, είναι απαραίτητο να υπάρχει προηγούμενη μάθηση και εμπειρία για παρόμοια αντικείμενα στη μνήμη του ανθρώπου, ώστε να διαμορφωθεί μία νέα αντίληψη. Εν συνεχεία αρχίζει η αξιολόγηση των αντικειμένων αυτών. Με την αξιολόγηση δημιουργούνται τρεις καταστάσεις που είναι οι εξής:

1. Απόρριψη του αντικειμένου: Δεν γίνεται καμία καταγραφή στη μνήμη του ατόμου.

2. Αποδοχή του αντικειμένου: Το άτομο καταγράφει στην μνήμη του το αντικείμενο το οποίο θα αποτελέσει μάθηση και εμπειρία γι' αυτόν.

3. Αποδοχή του αντικειμένου και η ενεργοποίηση του ατόμου: Εάν δηλαδή το αντικείμενο αυτό ικανοποιεί ταυτόχρονα μία άμεση ανάγκη.

Από την παραπάνω ανάλυση η αντίληψη έχει δύο διαστάσεις:

- Την αντικειμενική διάσταση η οποία βασίζεται στις πέντε αισθήσεις του ανθρώπου.
- Την υποκειμενική διάσταση η οποία βασίζεται στην μάθηση, στην εμπειρία και στις πνευματικές ικανότητες του κάθε ατόμου.

Αυτές οι διαστάσεις εξηγούν το πώς τα άτομα αντιλαμβάνονται διαφορετικά το ίδιο αντικείμενο (Μουλακάκη, 2019).

A5) Οι διαθέσεις του καταναλωτή, οι παράγοντες που τις προσδιορίζουν και οι πηγές πληροφόρησης

Οι διαθέσεις του καταναλωτή είναι ένας ακόμη ψυχολογικός παράγοντας που επηρεάζει την καταναλωτική συμπεριφορά. Οι διαθέσεις που έχει ένα άτομο δεν είναι ισοδύναμες ούτε έχουν την ίδια ένταση π.χ. μπορεί σε κάποιον να μην αρέσει κάποιο προϊόν ή κάποια επιχείρηση να την αντιπαθεί με μίσος. Και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει αρνητική αντίδραση αλλά με διαφορετική ένταση. Στις έντονες αντιδράσεις, είτε είναι θετικές είτε είναι αρνητικές, εκεί δίνουν μεγάλη αξία τα άτομα, συνεπώς εάν γίνουν προσπάθειες πρόκλησης αλλαγής αυτών, οι άνθρωποι αντιδρούν και δεν αλλάζουν εύκολα. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να λάβουν καλά οι υπεύθυνοι μάρκετινγκ και να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία ώστε η πρώτη εντύπωση που θα δοθεί στον καταναλωτή να είναι θετική. Διαφορετικά κινδυνεύει η επιχείρηση να χάσει από τους ανταγωνιστές (Μουλακάκη, 2019).

Η διάθεση του καταναλωτή εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (Μουλακάκη, 2019):

- **Το πολιτιστικό περιβάλλον:** Ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει έναν τρόπο ζωής. Η συμπεριφορά του ατόμου επηρεάζεται από τις παραδόσεις και τα έθιμα μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται.
- **Η οικογένεια:** Το στενό οικογενειακό περιβάλλον επιδρά και μεταφέρει τις πεποιθήσεις και τις διαθέσεις στα μικρά παιδιά.
- **Η προσωπικότητα:** Ασκεί σημαντική επίδραση στη γένεση και διαμόρφωση των διαθέσεων. Αποτελείται από τον χαρακτήρα και τους τρόπους της συμπεριφοράς οι οποίοι τρόποι διακρίνουν ένα άτομο από τα άλλα.
- **Η πείρα:** Πολλές φορές μια εμπειρία μπορεί να μορφοποιήσει τις διαθέσεις κατά αμετάβλητο τρόπο. Γι' αυτό η επιχείρηση πρέπει να δώσει θετική εντύπωση τη πρώτη φορά κατά την οποία θα έρθει σε επαφή με τους πελάτες.

Οι καταναλωτές τείνουν να προβαίνουν σε έρευνες πριν αγοράσουν κάποιο προϊόν ή υπηρεσία, ώστε να αντλήσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται. Οι πηγές πληροφόρησης που χρησιμοποιούν είναι οι εξής (Μουλακάκη, 2019):

- **Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης:** όπως είναι η τηλεόραση, το διαδίκτυο, ο τύπος κτλ.

- **Οι φορείς:** όπως είναι οι ανεξάρτητοι καταναλωτικοί οργανισμοί, εκπαιδευτικά ιδρύματα, η κυβέρνηση, εμπορικοί σύνδεσμοι, ιδιωτικές βιομηχανίες κτλ.
- **Οι καθοδηγητές γνώμης:** Είναι τα άτομα εκείνα, από τα οποία πολλές φορές, οι καταναλωτές ζητούν πληροφορίες για ένα προϊόν ή μία επιχείρηση (Lazarsteld, 1984). Πρόκειται για προφορική διαφήμιση που βασίζεται σε γνώμες φίλων ή συγγενών και θεωρείται η πιο αποτελεσματική μέθοδος διαφήμισης. Έχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά: να είναι πλήρως ενημερωμένοι για διάφορα ζητήματα και να έχουν αξιόπιστες πληροφορίες ώστε να ασκήσουν επιρροή σε άλλους που δεν είναι καθοδηγητές γνώμης. Είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στις πηγές πληροφόρησης όπως είναι τα Μ.Μ.Ε, έντυπα κτλ. Αισθάνονται αναγκασμένοι να δημιουργήσουν μια βάση δύναμης που θα τους κάνει ανώτερους από τους οπαδούς τους το οποίο επιτυγχάνεται με την αναζήτηση και συγκέντρωση περισσότερων πληροφοριών απ' ότι έχουν στην διάθεση τους οι υπόλοιποι. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που έχουν είναι πως είναι προσιτοί και πρόθυμοι να ανταλλάξουν ιδέες και πληροφορίες με άλλα άτομα.

A6) Οι επιδράσεις του περιβάλλοντος στη συμπεριφορά του καταναλωτή

Τα κοινωνικά πλαίσια στα οποία δρα ένα άτομο, ανάλογα με το ποσοστό επιρροής που ασκούν, κατά σειρά είναι (Μουλακάκη, 2019):

- Οι πρωτεύουσες ομάδες (οικογένεια, συνάδελφοι, γείτονες, φίλοι)
- Οι δευτερεύουσες ομάδες (όμιλοι, σπορ, πανεπιστήμια, επιχειρήσεις)
- Η κοινωνική τάξη
- Ο ιδιαίτερος πολιτισμός
- Το πολιτιστικό περιβάλλον

Για πρώτη φορά ο ανθρωπιστής ψυχολόγος Maslow σύστησε την έννοια της ιεράρχησης των αναγκών όπου οι άνθρωποι πρώτα ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες τους προτού προχωρήσουν στην ικανοποίηση των πιο σύνθετων αναγκών. Η ιεράρχηση αναγκών συχνά απεικονίζεται με τη μορφή πυραμίδας. Στα κατώτερα επίπεδα της πυραμίδας βρίσκονται οι βασικότερες ανάγκες ενώ προς τη κορυφή εντοπίζονται οι πιο σύνθετες ανάγκες. Σύμφωνα με τον Maslow, η ιεραρχία των αναγκών περιλαμβάνει τις εξής πέντε κατηγορίες (Μουλακάκη, 2019):

Φυσιολογικές – βιολογικές ανάγκες

Βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας και αποτελούν τις πιο βασικές ανάγκες στην ιεραρχία καθώς ο άνθρωπος προσπαθεί να ικανοποιήσει πρώτα αυτές και εν συνεχεία τις υπόλοιπες. Σε περίπτωση που δεν εξασφαλίσει ικανοποίηση, δεν μπορεί να προχωρήσει σε άλλες πιο σύνθετες ανάγκες. Τέτοιες είναι η τροφή, το νερό, το οξυγόνο, η ενδυμασία, η κατοικία κτλ.

Ανάγκες για ασφάλεια

Αμέσως μετά την ικανοποίηση των φυσιολογικών αναγκών ακολουθούν οι ανάγκες ασφάλειας. Ο άνθρωπος έχει την ανάγκη να νιώθει σιγουριά για την ύπαρξη του καθώς και ασφάλεια απέναντι σε κινδύνους όπως είναι η ανεργία, τα ατυχήματα κτλ. Τέτοιες ανάγκες είναι η μόνιμη απασχόληση, η σύνταξη, η κατοικία κτλ

Κοινωνικές ανάγκες

Ο άνθρωπος καλείται να καλύψει τις κοινωνικές του ανάγκες αφού έχει ικανοποιήσει τις φυσιολογικές και τις ανάγκες ασφάλειας. Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη έχει ανάγκη να ανήκει σε ομάδες και να γίνεται αποδεκτή, να δημιουργεί φιλικές σχέσεις, να προσφέρει και να δέχεται αγάπη και στοργή.

Ανάγκες αναγνώρισης ή εγωιστικές

Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν ανάγκες που είναι πιο δύσκολο να ικανοποιηθούν. Τέτοιες είναι η φήμη, το κύρος, η αναγνώριση από τους άλλους, η ικανότητα, η επιτυχία, η ανεξαρτησία καθώς και ανάγκες σεβασμού και αυτοεκτίμησης.

Ανάγκες ολοκλήρωσης ή αυτοπραγμάτωσης

Είναι η τελευταία κατηγορία αναγκών και η τελευταία από άποψη προτεραιότητας. Αφορά εκείνες τις ανάγκες όπου ο άνθρωπος προσπαθεί να πραγματοποιήσει όλα του τα όνειρα χρησιμοποιώντας όλη του τη δυναμικότητα. Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη προσπαθεί διαρκώς και ανελλιπώς να ικανοποιήσει τις ανάγκες του με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αυτά που επιθυμεί εξαρτώνται από αυτά που ήδη έχει. Συνεχώς επιθυμεί και περισσότερα.

Όταν ικανοποιηθεί πλήρως μία ανάγκη δε σημαίνει ότι εξαφανίζεται, απλά χάνει τη κινητήριο δύναμή της με αποτέλεσμα κάποια άλλη ανάγκη να πάρει τη θέση της. Οι ανθρώπινες ανάγκες είναι ιεραρχικά δομημένες ανάλογα με την προτεραιότητα τους για ικανοποίηση. Μόλις ικανοποιηθεί μια κατηγορία αναγκών, τότε παίρνει τη θέση

της η επομένη. Πρώτα προσπαθεί ο άνθρωπος να καλύψει τις φυσιολογικές του ανάγκες και έπειτα τις υπόλοιπες. Δεν είναι απαραίτητο να ικανοποιηθεί πλήρως κάποια κατηγορία αναγκών για να εμφανιστεί η επομένη (Μουλακάκη, 2019).

A7) Καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών

A7.1.) Μεταβολή της μέσης δαπάνης των νοικοκυριών

Η συνολική μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών, για το 2017, ανήλθε στα 5.768.848.031 ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση 1,0% δηλαδή 55.696.602 ευρώ, σε σύγκριση με το 2016. Η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών για αγορές, κατά το 2017, ανήλθε στα 1.414,09 ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 1,6%, σε σύγκριση με το 2016. Η μέση συνολική δαπάνη για κάθε άτομο, το 2017, ανήλθε στα 547,51 ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 1,6%, σε σύγκριση με το 2016. Σε πραγματικούς όρους, η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών αυξήθηκε σε ποσοστό 0,7% ή 9,74 ευρώ, λόγω της επίδρασης του πληθωρισμού, σύμφωνα με τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή του έτους 2017 (0,7%) (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

A.7.2.) Βασικές διαπιστώσεις

Όπως προκύπτει, όπου απεικονίζεται η ποσοστιαία κατανομή της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών, στις δώδεκα βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών για τα έτη 2017 και 2016, το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών αφορά στα είδη διατροφής (20,4%) και ακολουθούν στη στέγαση (14,1%) και στις μεταφορές (12,9%) ενώ στις υπηρεσίες εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο μικρότερο μερίδιο των δαπανών (3,2%) (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Μεταξύ του 2016 και του 2017 το καταναλωτικό πρότυπο δεν παρουσίασε σημαντικές μεταβολές, παρατήρηση που ισχύει τόσο για τις τρέχουσες όσο και για τις σταθερές τιμές. Αναλυτικότερα: τρέχουσες τιμές η ποσοστιαία κατανομή των δώδεκα (12) κατηγοριών έχει ως εξής: είδη διατροφής 20,4%, στέγαση 14,1%, μεταφορές 12,9%, ξενοδοχεία, καφεενία και εστιατόρια 10,5%, διάφορα αγαθά και υπηρεσίες 8,8%, υγεία 7,3%, είδη ένδυσης και υπόδησης 5,8%, διαρκή αγαθά 4,4%, αναψυχή και πολιτισμός 4,7%, επικοινωνίες 4,2%, οινοπνευματώδη ποτά και καπνός 3,8% και εκπαίδευση 3,2%. Δεν καταγράφηκε καμία μεταβολή στη φθίνουσα και αύξουσα

σειρά συμμετοχής των κατηγοριών στην κατανομή του 2017 σε σχέση με το 2016 (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα (2016), η μεγαλύτερη μεταβολή δαπανών των νοικοκυριών (αύξηση 7,4%) παρατηρείται για εστιατόρια, καφενεία και ξενοδοχεία, ενώ ακολουθούν οι δαπάνες για στέγαση (αύξηση 3,2%) και για αναψυχή και πολιτισμό (αύξηση 2,8%). Εννέα από τις δώδεκα κατηγορίες δαπανών παρουσιάζουν αύξηση με τη μικρότερη τάξεως του 0,4% στα είδη διατροφής. Οι κατηγορίες για τις οποίες παρατηρείται μείωση της μέσης μηνιαίας δαπάνης είναι τα διάφορα αγαθά και υπηρεσίες (1,4%), τα οиноπνευματώδη ποτά και ο καπνός (0,5%) και η υγεία (0,3%) (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Σε σταθερές τιμές 2017, η μεγαλύτερη μεταβολή δαπανών, σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα του 2016, παρατηρείται στα διάφορα αγαθά και υπηρεσίες (μείωση 10,2%), και ακολουθούν στα διαρκή αγαθά (μείωση 2,2%), στην αναψυχή τον πολιτισμό και στην ένδυση - υπόδηση (μείωση 1,6%). Έξι (6) από τις δώδεκα (12) κατηγορίες παρουσιάζουν μείωση δαπανών (με τη μικρότερη της τάξεως του 0,8% στη στέγαση). Αύξηση σε σταθερές τιμές 2017 παρουσιάζουν έξι (6) κατηγορίες δαπανών (είδη διατροφής, οиноπνευματώδη ποτά και καπνός, μεταφορές, επικοινωνίες, εκπαίδευση και καφενεία, εστιατόρια και ξενοδοχεία). Η αύξηση αυτή κυμαίνεται από 6,9% στα οиноπνευματώδη ποτά και καπνό ως 0,2% στην εκπαίδευση (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Σε σταθερές τιμές 2017, η μεγαλύτερη μεταβολή στην ποσοστιαία συμμετοχή των διάφορων δαπανών, σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα του 2016, παρατηρείται στις μεταφορές (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα του 2016. Οκτώ από τις δώδεκα κατηγορίες παρουσιάζουν ποσοστιαία μείωση συμμετοχής που κυμαίνεται από 0,1 ποσοστιαίες μονάδες (είδη διατροφής, ένδυση-υπόδηση, διαρκή αγαθά, υγεία, αναψυχή-πολιτισμός) ως 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, τρεις από τις δώδεκα κατηγορίες παρουσιάζουν ποσοστιαία αύξηση συμμετοχής που κυμαίνεται από 0,1 ποσοστιαίες μονάδες ως 0,6 ποσοστιαίες μονάδες (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Μεγαλύτερη αύξηση στη μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών στις υποκατηγορίες δαπανών, σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2016), καταγράφεται στον τηλεφωνικό εξοπλισμό (47,1 %), στις οικονομικές υπηρεσίες (συνδρομές σε πιστωτικές κάρτες,

αμοιβές λογιστών κλπ.) (26,5%), ενώ μεγαλύτερη μείωση καταγράφεται στην κοινωνική προστασία (17,9%).

Όσον αφορά στις δαπάνες στα είδη διατροφής, σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα (2016), παρατηρείται μείωση της μηνιαίας δαπάνης (τρέχουσες τιμές), για έλαια και λίπη (3,2%), γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά (2,8%), και μεταλλικά νερά, αναψυκτικά, χυμοί φρούτων και λαχανικών (0,4%) ενώ παρατηρείται αύξηση της μηνιαίας δαπάνης για καφέ, τσάι και κακάο (6,3%), λαχανικά (2,6%), φρούτα (2,4%), ψάρια (2,0%), ζάχαρη, μαρμελάδες, μέλι κλπ. (1,3%), λοιπά αγαθά είδη διατροφής (1,0%), αλεύρι, ψωμί και δημητριακά (0,9%), και κρέας (0,6%) (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Η ποσοστιαία συμμετοχή των υποκατηγοριών δαπανών των ειδών διατροφής δεν παρουσίασε σημαντική μεταβολή μεταξύ των ετών 2016 και 2017 στις δέκα από τις ένδεκα υποκατηγορίες. Μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στο αλεύρι, ψωμί και δημητριακά και στον καφέ, τσάι και το κακάο (0,4 ποσοστιαίες μονάδες ποσοστιαίες μονάδες) αντίθετα η μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται στα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα αυγά (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Αναφορικά με τις τρέχουσες τιμές του έτους 2017, παρατηρείται μείωση της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών κατά 22,5% σε σχέση με το 2010, ενώ η αντίστοιχη μείωση σε σχέση με το έτος 2008 είναι της τάξεως του 31,5%. Η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών, σε σταθερές τιμές 2017 μειώθηκε κατά 26,8% σε σχέση με το 2010 και 37,5% σε σχέση με το 2008. Η μεγαλύτερη μείωση, τόσο σε τρέχουσες όσο και σε σταθερές τιμές 2017, παρατηρείται στη δαπάνη για διαρκή αγαθά (58,6% και 61,6%, αντίστοιχα). Η μικρότερη μείωση (16,9%) παρατηρείται στα είδη διατροφής σε τρέχουσες τιμές και 22,8% σε σταθερές τιμές. Δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές στη σειρά κατάταξης των κατηγοριών μεταξύ σταθερών και τρεχουσών τιμών. Την περίοδο 2013 έως 2017, το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών επί του συνολικού οικογενειακού προϋπολογισμού αφορά σε είδη διατροφής, και κυμαίνεται στο 20,4% το 2013 όπως και το 2017 (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Την περίοδο 2013 έως 2017, παρατηρείται συνεχής μείωση των δαπανών για διαρκή αγαθά, ως ποσοστό επί του οικογενειακού προϋπολογισμού, από 5,6% το 2013 σε 4,4% το 2017, καθώς και των διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών από 9,3% το 2013 σε

8,8% το 2017. Για τα έτη 2008 έως 2017, η τάση που καταγράφεται στις βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, ως ποσοστό της μέσης μηνιαίας δαπάνης επί του οικογενειακού προϋπολογισμού. Παρατηρείται αύξηση του ποσοστού της δαπάνης για είδη διατροφής κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες, της δαπάνης για στέγαση κατά 2,3 για δαπάνες υγείας και εκπαίδευσης κατά 0,6 και 0,1 ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα. Αντιθέτως, μείωση κατά 2,4 μονάδες παρατηρείται στα ποσοστά της δαπάνης για είδη ένδυσης και υπόδησης. Η ποσοστιαία κατανομή της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών, κατά τρόπο κτήσεως, παρουσιάζεται στον Πίνακα 5 παρουσιάζει για το έτος 2017 αντίστοιχη εικόνα με αυτήν του 2016 (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

A.7.3.) Διαφορετικά πρότυπα κατανάλωσης, ανάλογα με τον τύπο νοικοκυριών

Η μεγαλύτερη μέση μηνιαία δαπάνη αφορά σε είδη διατροφής και ακολουθούν οι δαπάνες για στέγαση, μεταφορές, ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφενεία κλπ. Επισημαίνεται ότι, παρά τα διαφορετικά πρότυπα κατανάλωσης, που παρατηρούνται ανάλογα με τον τύπο νοικοκυριού, η μεγαλύτερη δαπάνη που καταγράφεται σε όλους τους τύπους νοικοκυριών αφορά σε είδη διατροφής. Νοικοκυριά με ένα άτομο μόνο, ηλικίας 65 ετών και άνω, έχουν λιγότερες δαπάνες κατά 45,4% της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών. Νοικοκυριά που αποτελούνται από ένα ζευγάρι με δυο παιδιά έως και 16 ετών έχουν περισσότερες δαπάνες κατά 145,7% της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Νοικοκυριά με υπεύθυνο οικονομικά μη ενεργό ή άνεργο δαπανούν, κατά μέσο όρο, το 76,4 % της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών ενώ αυτά με υπεύθυνο αυτοαπασχολούμενο με μισθωτούς το 213,5% αυτής. Μείωση σε σύγκριση με το 2016, καταγράφεται στις δαπάνες νοικοκυριών με υπεύθυνο μισθωτό κατά 0,2% ενώ αύξηση καταγράφεται με υπεύθυνο αυτοαπασχολούμενο χωρίς μισθωτούς κατά 4,2%, με υπεύθυνο αυτοαπασχολούμενο με μισθωτούς κατά 1,7% και με υπεύθυνο οικονομικά μη ενεργό ή άνεργο κατά 0,6% (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Η μέση μηνιαία δαπάνη διαφέρει ανάλογα με την ηλικία του υπευθύνου του νοικοκυριού. Όπως και στην έρευνα έτους 2016, τα νοικοκυριά με υπεύθυνο ηλικίας 45-54 ετών δαπανούν, κατά μέσο όρο, περισσότερο. Πιο συγκεκριμένα, τα

νοικοκυριά αυτά δαπανούν, κατά μέσο όρο, το 132,2 % της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών της Χώρας. Τα νοικοκυριά με τη μικρότερη ποσοστιαία συμμετοχή για το 2017 ήταν αυτά με υπεύθυνο ηλικίας 75 ετών και άνω (61,1% αυτής). Τα νοικοκυριά που διαμένουν σε αγροτικές περιοχές δαπανούν κατά μέσο όρο 1.165,81 ευρώ μηνιαίως ενώ αυτά που διαμένουν σε αστικές περιοχές 1.477,79 ευρώ. Επομένως, τα νοικοκυριά που διαμένουν σε αγροτικές περιοχές δαπανούν, κατά μέσο, όρο 21,1% λιγότερο από τα νοικοκυριά που διαμένουν σε αστικές περιοχές. Νοικοκυριά που διαμένουν στο Νότιο Αιγαίο δαπανούν, κατά μέσο όρο το 119,0 % της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών της Χώρας ενώ αυτά που διαμένουν στη Στερεά Ελλάδα το 63,3% αυτής (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

A.7.4.) Μέση μηνιαία κατανάλωση (ποσότητες) ειδών διατροφής, οινοπνευματωδών ποτών, καπνού, υγρών καυσίμων, υγραερίου, φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας.

Μεταξύ των ετών 2016 και 2017, μείωση παρουσιάζει η μέση μηνιαία κατανάλωση στα είδη διατροφής και οινοπνευματώδη ποτά και καπνό, στο ελαιόλαδο (6,8%), στο τυρί (4,9%) στο γάλα (2,2%), στα τσιγάρα (2,5%), και στο ψωμί και τα είδη αρτοποιίας (0,2%). Αύξηση παρατηρείται στο γιαούρτι (3,7%), στα φρέσκα και συντηρημένα λαχανικά (1,1%), στο κρέας (1,1%), στα φρούτα νωπά συντηρημένα και στους ξηρούς καρπούς (0,6%), στα οινοπνευματώδη ποτά (0,2%) και στα ζυμαρικά (0,1%). Αμετάβλητη είναι η μέση μηνιαία ποσότητα σε αυγά, ρύζι και ψάρια. Η μέση μηνιαία ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας και στερεών καυσίμων (καυσόξυλα, πελλέτες, πυρήνας κλπ.) που καταναλώνεται στην κύρια κατοικία αυξήθηκε κατά 0,9% και 14,2% αντίστοιχα ενώ η μέση μηνιαία ποσότητα υγρών καυσίμων και υγραερίου μειώθηκε κατά 3,7 % και 8,6%, αντίστοιχα. Αμετάβλητη είναι η μέση μηνιαία κατανάλωση σε φυσικό αέριο (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

A.7.5.) Συνθήκες διαβίωσης

Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι τα νοικοκυριά διαθέτουν:

- Τηλεόραση έγχρωμη (100,0%)
- Κινητό τηλέφωνο (90,9%)

- Σταθερό τηλέφωνο (85,0%)
- Επιβατηγό αυτοκίνητο ΙΧ, τουλάχιστον ένα (66,0%)
- Προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή (68,1%)
- Πλυντήριο πιάτων (36,7%)
- Καταψύκτη (30,6%)
- Δεύτερη κατοικία (15,8%) και
- Κλειστό χώρο στάθμευσης (12,9%) και χρησιμοποιούν την κεντρική θέρμανση ως κύρια πηγή θέρμανσης σε ποσοστό 41,3%.

A.7.6.) Ανισότητα

Το μερίδιο της μέσης ισοδύναμης δαπάνης (αγορές, τρέχουσες τιμές) του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 5,3 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο της μέσης ισοδύναμης δαπάνης του φτωχότερου 20% του πληθυσμού (5,5 για το 2016). Ο δείκτης μειώνεται στο 4,2, όταν συμπεριληφθούν στην καταναλωτική δαπάνη και οι τεκμαρτές δαπάνες (τελική καταναλωτική δαπάνη) (4,2 για το 2016). Το μερίδιο της μέσης ισοδύναμης δαπάνης για είδη διατροφής των νοικοκυριών του φτωχότερου 20% του πληθυσμού ανέρχεται στο 31,6% των δαπανών των νοικοκυριών, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού ανέρχεται στο 14,0% (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Ο κίνδυνος φτώχειας απειλεί το 18,1% του πληθυσμού της Χώρας, όταν στον υπολογισμό του δείκτη λαμβάνεται υπόψη μόνο η ισοδύναμη δαπάνη με τρόπο κτήσεως την αγορά (18,2% το 2016) ενώ ο δείκτης μειώνεται στο 12,2% του πληθυσμού (11,3% το 2016), όταν λαμβάνονται υπόψη όλες οι καταναλωτικές δαπάνες, ανεξάρτητα από τον τρόπο κτήσεως (τεκμαρτό ενοίκιο από ιδιοκατοίκηση, ιδιοπαραγόμενα αγαθά, αγαθά και υπηρεσίες παρεχόμενες δωρεάν από τον εργοδότη, άλλα νοικοκυριά, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, κράτος κλπ.) (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Η μέση μηνιαία ισοδύναμη δαπάνη των φτωχών νοικοκυριών(3) εκτιμάται στο 33,0% των δαπανών των μη φτωχών νοικοκυριών. Τα φτωχά νοικοκυριά δαπανούν το 31,4% του μέσου προϋπολογισμού τους σε είδη διατροφής ενώ τα μη φτωχά το

19,7%. Λόγω της σύνθεσης των φτωχών νοικοκυριών (ηλικιωμένοι, ανασφάλιστοι, κλπ.), η δαπάνη τους για την υγεία ανέρχεται στο 8,5% του μέσου προϋπολογισμού τους ενώ η αντίστοιχη δαπάνη των μη φτωχών ανέρχεται στο 7,5% (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

A.8.) Καταναλωτικά πρότυπα στην Ευρώπη

Σε Ελλάδα, Βουλγαρία και Σερβία το σχετικά μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών (τρέχουσες τιμές) του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών αφορά στα είδη διατροφής. Τα καταναλωτικά πρότυπα διαφέρουν για τη Ιταλία και Ισπανία, όπου καταγράφονται ως υψηλότερες οι δαπάνες που αφορούν στη στέγαση ενώ για το Ηνωμένο βασίλειο οι δαπάνες στις μεταφορές και στη στέγαση (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Οι δαπάνες για εκπαίδευση κυμαίνονται από 0,6% του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών στην Ιταλία έως 3,2% στην Ελλάδα. Η Ελλάδα και η Βουλγαρία καταγράφουν τη μεγαλύτερη ιδιωτική δαπάνη για την υγεία, 7,3% και 7,1 % του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών, αντίστοιχα. Η πρώτη ΕΟΠ διενεργήθηκε κατά τα έτη 1957/58, είχε διάρκεια ένα χρόνο και το δείγμα ανήλθε σε 2.500, περίπου, νοικοκυριά των αστικών περιοχών. Η έρευνα αυτή συνεχίστηκε κατά τα επόμενα έτη και μέχρι το έτος 1972 μόνο σε Δήμους άνω των 30.000 κατοίκων, σε μικρότερο, όμως, δείγμα νοικοκυριών. Τον Απρίλιο του έτους 1963, παράλληλα με την έρευνα στις αστικές περιοχές, άρχισε ευρείας έκτασης έρευνα στις ημιαστικές και στις αγροτικές περιοχές της Χώρας, δηλαδή σε Δήμους και Κοινότητες με πληθυσμό κάτω των 10.000 κατοίκων, διήρκεσε ένα χρόνο, περιελήφθησαν 3.755 νοικοκυριά των περιοχών αυτών και συνεχίστηκε μέχρι το έτος 1972 σε μικρότερο, όμως, δείγμα νοικοκυριών. Κατά τα έτη 1974, 1981/82, 1987/88, 1993/94, 1998/99, 2004/2005 πραγματοποιήθηκαν Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών, οι οποίες κάλυψαν όλες τις περιοχές, σε δείγμα, περίπου, 7.500 νοικοκυριών για την πρώτη και σε δείγμα, περίπου, 6.000 έως 6.800 νοικοκυριών για καθεμία από τις τέσσερις επόμενες, και είχαν διάρκεια ένα έτος (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

Από το έτος 2008 αποφασίστηκε, για εθνικές ανάγκες (κατάρτιση Δείκτη Τιμών Καταναλωτή με μεγαλύτερη αξιοπιστία, παραγωγή συγκρίσιμων στατιστικών για τις

ανάγκες των Εθνικών Λογαριασμών), η διενέργεια της έρευνας να είναι ετήσια και συνεχής, δηλαδή να έχει διάρκεια ένα χρόνο και να πραγματοποιείται κάθε χρόνο. Συγκεκριμένα το 2008 πραγματοποιήθηκε σε αρχικό δείγμα, περίπου, 4.000 νοικοκυριών. Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2017 διενεργήθηκε σε δείγμα 6.350 ιδιωτικών νοικοκυριών όλων των περιοχών της Χώρας (Δελτίο Τύπου: Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, 2018).

A.9.) Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών διενεργείται από την Εθνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) και αποτελεί μία σημαντική στατιστική έρευνα υπό μορφή ερωτηματολογίων η οποία απευθύνεται σε ένα συγκεκριμένο αριθμό νοικοκυριών (αντιπροσωπευτικό δείγμα) και έχει ως στόχο τη συλλογή σημαντικών στοιχείων που αφορούν κυρίως τις δαπάνες και τα εισοδήματα τους. Σε αυτή την έρευνα μπορούν να πάρουν μέρος όλα τα επιμέρους νοικοκυριά της χώρας με εξαίρεση ορισμένων συμβιώσεων υπό τη μορφή οργανισμών που επιτελούν κάποιο δημόσιο έργο όπως νοσοκομεία, γηροκομεία, αθλητικοί σύλλογοι, κλπ. Εξαιρούνται επίσης νοικοκυριά με ξένους υπηκόους οι οποίοι απουσιάζουν προσωρινά και νοικοκυριά με πάνω από πέντε οικότροφους (Παγωνίδης, 2013).

Τα μέλη του νοικοκυριού καλούνται να συμπληρώνουν καθημερινά τις προσωπικές τους δαπάνες σε αγαθά και υπηρεσίες διάφορων κατηγοριών (δαπάνες φαγητού, δαπάνες ένδυσης και υπόδησης, δαπάνες διακοπών-ταξιδιών, κλπ.). Εκτός από δαπάνες τα νοικοκυριά καλούνται να δώσουν και άλλες πληροφορίες που αφορούν τα εισοδήματά τους, τη σύνθεση του νοικοκυριού τους, την απασχόληση των μελών τους και τη κατάσταση στέγασης των νοικοκυριών τους (ή της πιθανής εξοχικής κατοικίας). Η συμπλήρωση των δαπανών γίνεται σε καθημερινή βάση για 14 μέρες (δύο εβδομάδες) που είναι και η συνολική διάρκεια της έρευνας και στη συνέχεια τα στοιχεία της έρευνας συλλέγονται μέσα στη διάρκεια ενός έτους. Η συμπλήρωση των στοιχείων αυτών γίνονται απ' όλα τα μέλη του νοικοκυριού άνω των 7 ετών σε ερωτηματολόγια που αποκαλούνται "Σημειωματάρια" (ΕΟΠ 16). Ο ερευνητής στη συνέχεια συλλέγει αυτή τη πληροφόρηση και την περνάει στα βασικά ερωτηματολόγια τα οποία χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες (ΕΟΠ) (Παγωνίδης, 2013).

Στη συνέχεια επιχειρείται μία εξ' ολοκλήρου ανάλυση όλων των μερών των ΕΟΠ βάσει της ΕΟΠ του 2004/05. Παρόμοια ανάλυση πραγματοποιήθηκε και από τον Εμμανουηλίδη Κυριάκο(2013) (βάσει γενικότερης μορφής ΕΟΠ), απ' όπου πολλά στοιχεία χρησιμεύουν και στην ακόλουθη περιγραφή. Η πρώτη κατηγορία ονομάζεται ΕΟΠ 1 και καταγράφονται τα στοιχεία που αφορούν το νοικοκυριό ως σύνολο, συνήθως από τον υπεύθυνο του νοικοκυριού. Αντίθετα στην κατηγορία ΕΟΠ 2 τα στοιχεία πρέπει να συμπληρωθούν απ' όλα και από κάθε μέλος του νοικοκυριού ξεχωριστά. Το πρώτο μέρος του ΕΟΠ 1 (τμήμα Α') και το δεύτερο μέρος του ΕΟΠ 2 συμπληρώνονται από τη πρώτη μέρα της έρευνας για να γίνει μία πιο ομαλή προσέγγιση των νοικοκυριών στον "ερευνητικό" ρόλο της έρευνας που θα επιδιώξουν να φέρουν εις πέρας μέχρι το τέλος της έρευνας (Παγωνίδης, 2013).

Η πρώτη ενότητα του ΕΟΠ 1 (Τμήμα Α') περιέχει ερωτήματα που αφορούν τη σύνθεση του νοικοκυριού, την απασχόληση των μελών του καθώς και ερωτήσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την υγεία τους. Πιο αναλυτικά στη σύνθεση του νοικοκυριού περιέχονται κυρίως ερωτήσεις προς τα μέλη που αφορούν το έτος γεννήσεως τους, την ασχολία τους (εργάτες, άνεργοι, κλπ.), τη σχέση τους προς τον υπεύθυνο του νοικοκυριού (σύζυγος, παιδιά, κλπ.) και το φύλο τους. Επίσης, οι ερωτήσεις που αναφέρονται στην απασχόληση των μελών των νοικοκυριών αφορούν κυρίως τις ώρες εργασίας τους, το είδος του καταστήματος που εργάζονται καθώς και την θέση εργασίας τους. Τέλος, μερικές ερωτήσεις για την υγεία και την εκπαίδευση που γίνονται προς τα μέλη των νοικοκυριών είναι ποια βαθμίδα παρακολουθεί το μέλος (δημοτικό, γυμνάσιο, κλπ.), αν η εκπαίδευση είναι ιδιωτική ή δημόσια, ποια βαθμίδα έχει τελειώσει (απολυτήριο λυκείου, πτυχίο ΤΕΙ-ΑΕΙ, κλπ.), αν έχει ασφάλεια υγείας και πόσες διανυκτερεύσεις σε δημόσιο νοσοκομείο ή ιδιωτική κλινική έχει κάνει τους τελευταίους 12 μήνες (Παγωνίδης, 2013).

Στη δεύτερη ενότητα του ΕΟΠ1 (Τμήμα Β') συναντούμε ερωτήματα που αφορούν την κύρια κατοικία των νοικοκυριών, τις ανέσεις της και ορισμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά που χρησιμοποιούνται από αυτά. Επίσης ζητείται και πληροφόρηση από αυτά σχετικά με την ενδεχόμενη ύπαρξη δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας. Μερικές από τις ερωτήσεις που γίνονται σχετικά με την κύρια κατοικία των μελών αυτών είναι αν αυτή αποτελεί μονοκατοικία ή διαμέρισμα, αν είναι ιδιόκτητη ή παραχωρημένη δωρεάν ή ενοικιασμένη καθώς και ποιο έτος έγινε η αγορά της ή η ενοικίαση της (Παγωνίδης, 2013).

Ακόμη, στις ανέσεις της κατοικίας εμπεριέχονται ερωτήσεις όπως η ύπαρξη τρεχούμενου νερού, κουζίνας, αποχέτευσης, τηλεφώνου και γκαράζ. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι ερωτήσεις που αφορούν τα ορισμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά καθώς δεν ζητείται μόνο η πιθανότητα ύπαρξης τους αλλά και ο τρόπος απόκτησης τους. Τέτοια παραδείγματα είναι η ύπαρξη επιβατικού αυτοκινήτου, μοτοσικλέτας, τηλεόρασης έγχρωμης, home cinema, κονσόλας ηλεκτρονικών παιχνιδιών, ψυγείου, πλυντηρίου ρούχων/πιάτων, ηλιακού θερμοσίφωνα, ηλεκτρονικού υπολογιστή, κλπ. Ως τρόποι απόκτησης όλων των παραπάνω αγαθών θεωρούνται στα ερωτηματολόγια η αγορά τους χωρίς δάνειο, η αγορά τους με πιστωτική κάρτα, η αγορά τους με δάνειο, απόκτηση ως ενοικιαζόμενα, απόκτηση ως δώρα ή απόκτηση ως δωρεάν παραχώρηση από εργοδότες ή οργανισμούς. Τέλος σε αυτή την ενότητα συναντάμε και ερωτήσεις που αφορούν τη πιθανή δευτερεύουσα ή εξοχική κατοικία των νοικοκυριών. Για παράδειγμα, ζητείται ο τόπος στον οποίο βρίσκεται η δευτερεύουσα κατοικία, αν είναι μονοκατοικία ή διαμέρισμα και αν είναι ιδιόκτητη ή ενοικιασμένη (Παγωνίδης, 2013).

A.10.) Δαπάνες

Δαπάνη για ένα νοικοκυριό ορίζεται η αναγκαία διαδικασία υλοποίησης μιας επένδυσης σε υλικά αγαθά ή υπηρεσίες. Αυτή όμως η επένδυση μπορεί να γίνει με διαφορετικούς τρόπους κάθε φορά. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος είναι μέσω της αγοράς των αγαθών και των υπηρεσιών έναντι κάποιου χρηματικού αντιτίμου. Έτσι λοιπόν ένα νοικοκυριό που έχει καταβάλει την αξία ενός αγαθού ή μίας υπηρεσίας με μετρητά ή με δόσεις, ανεξάρτητα άμα τα χρησιμοποιήσει για προσωπική του ανάγκη ή όχι, θεωρείται ότι απέκτησε το αγαθό ή την υπηρεσία μέσω των αγορών (Παγωνίδης, 2013).

Ωστόσο δεν έχουν όλα τα αγαθά και οι υπηρεσίες τους ίδιους τρόπους απόκτησης. Για παράδειγμα τα αγαθά που είναι διαρκή καταναλωτικά αγαθά, τα οποία παρέχουν χρησιμότητα στο νοικοκυριό για μεγάλο συνήθως χρονικό διάστημα (πχ. Ηλεκτρικές συσκευές, έπιπλα, κτίρια, κλπ.) μπορούν να αποκτηθούν μέσω των αγορών (με δάνειο ή χωρίς), μέσω της ενοικίασης τους, μέσω δωρεάν παραχώρησης από τον εργοδότη της δουλειάς ενός μέλος του νοικοκυριού ή ως δώρο από κάποιο άλλο πρόσωπο. Σαφώς τα παραπάνω αποτελούν μερικούς τρόπους απόκτησης αυτών των αγαθών. Αντίθετα τα μη-διαρκή καταναλωτικά αγαθά, τα οποία χρησιμοποιούνται συνήθως

για να καλύψουν κάποια άμεση ανάγκη και έχουν μικρή διάρκεια ζωής (πχ. καφές, φαγητό, βενζίνη, κλπ.), διαφέρουν λίγο ως προς τους τρόπους απόκτησης τους (Παγωνίδης, 2013).

A.11.) Τρόποι απόκτησης αγαθών

Μερικοί τρόποι απόκτησης είναι μέσω των αγορών τους, μέσω της παραγωγής τους από το ίδιο το νοικοκυριό, μέσω παροχής τους από την ενδεχόμενη επιχείρηση ενός μέλους του νοικοκυριού, μέσω του εργοδότη με μειωμένη τιμή ή δωρεάν, κλπ. Παρακάτω αναλύονται οι τρόποι απόκτησης αυτών των δύο κατηγοριών αγαθών που θα αναλύσουμε:

A.11.1.) Με την αγορά τους

Η καταβολή κάποιου συγκεκριμένου χρηματικού αντιτίμου είναι ο συνηθέστερος τρόπος απόκτησης αυτών των αγαθών. Αυτό φαίνεται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα όπου έχουν ταξινομηθεί οι διάφορες υποκατηγορίες της γενικής κατηγορίας 11 της ΕΟΠ 1998/99 που μελετάμε βάση του τρόπου απόκτησης αυτών των αγαθών. Παρατηρούμε ότι σε όλες τις περιπτώσεις οι αγορές καταλαμβάνουν το συντριπτικό ποσοστό προτίμησης των νοικοκυριών. Επίσης οι αγορές είναι και ο ασφαλέστερος τρόπος ανάλυσης αυτών των δεδομένων καθώς τα νοικοκυριά έχουν καταβάλει σίγουρα ως αντάλλαγμα κάποιο χρηματικό ποσό για την απόκτηση τους, δηλαδή εμφανίζουν θετική καταγεγραμμένη δαπάνη σε κάθε περίπτωση. Αντίθετα στους άλλους τρόπους απόκτησης θα δούμε ότι η κατανάλωση αγαθών από τα νοικοκυριά δεν συνεπάγεται αυτόματα και καταβολή κάποιου χρηματικού ποσού για την απόκτηση τους με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να εξάγουμε αξιόπιστα συμπεράσματα στην ανάλυση μας.

A.11.2.) Από επιχειρήσεις

Άμα κάποιο μέλος του νοικοκυριού ή μέλη του νοικοκυριού έχουν μία επιχείρηση μπορούν να προμηθεύσουν το νοικοκυριό απευθείας με αυτό το αγαθό χωρίς να χρειαστεί να γίνει η απόκτηση του από κάποιο τρίτο μαγαζί ή επιχείρηση. Για παράδειγμα έστω ότι ένα νοικοκυριό διαχειρίζεται μία πιτσαρία. Άμα ένα μέλος του νοικοκυριού αποφασίσει να βγει έξω με τη παρέα του για να καταναλώσει πίτσες και επιλέξει για την έξοδο του το μαγαζί του νοικοκυριού του ασφαλώς το αντίτιμο θα προσαρμοστεί σε προσωπικό επίπεδο.

A.11.3.) Από εργοδότη

Ο τρόπος απόκτησης αυτός αφορά την προμήθεια του αγαθού ή της υπηρεσίας από τον εργοδότη της δουλειάς στην οποία απασχολείται κάποιο μέλος του νοικοκυριού. Μπορεί να παραχωρηθεί είτε δωρεάν, είτε με μειωμένο αντίτιμο, κλπ. 4) Λοιποί τρόποι. Αφορά όλους τους τρόπους απόκτησης που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες. Για παράδειγμα στη περίπτωση διαμονής του νοικοκυριού σε ξενοδοχείο ο τρόπος απόκτησης αυτής της δυνατότητας μπορεί να προήλθε από την τυχερή απόκτηση των εισιτηρίων διαμονής αυτού μέσω ενός τυχερού παιχνιδιού, περιοδικού, διαφήμισης, κλπ (Παγωνίδης, 2013).

A.12.) Υπεύθυνος Νοικοκυριού

Υπεύθυνος νοικοκυριού αποτελεί το πρόσωπο ενός νοικοκυριού που έχει ηγετικό ρόλο και λαμβάνει πρωτοβουλίες στη λήψη αποφάσεων. Συνήθως το άτομο αυτό συντηρεί οικονομικά την οικογένεια και διακρίνεται από ωριμότητα και κριτική σκέψη. Υπεύθυνος νοικοκυριού στις περισσότερες περιπτώσεις είναι κάποιος γονέας (συνήθως ο πατέρας) ή κάποιο άλλο άτομο μεγάλης ηλικίας. Το αρσενικό φύλο κυριαρχεί σε αυτή τη θέση. Η μεταβλητή αυτή μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα γιατί αποτελεί τον βασικό πυρήνα ενός νοικοκυριού απ' όπου πηγάζουν όλες οι ενέργειες των μελών του. Έτσι, ότι κάνει ο υπεύθυνος ενός νοικοκυριού αντικατοπτρίζεται συνήθως και ως ενέργεια στο σύνολο αυτού του νοικοκυριού. Τα δεδομένα που έχουμε μας πληροφορούν για την ηλικία, το φύλο και το έτος γέννησης κάθε υπευθύνου των νοικοκυριών της έρευνας. Επίσης μας παρέχεται ως πληροφόρηση ο κλάδος της οικονομικής του δραστηριότητας, το είδος της εργασίας του, η θέση της εργασίας του και αν εργάζεται στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα (Παγωνίδης, 2013).

A.13.) Αριθμός παιδιών και μέλη νοικοκυριού

Μία άλλη μεταβλητή που δίνεται ως δεδομένο είναι ο αριθμός παιδιών κάθε νοικοκυριού. Παιδί σε κάθε νοικοκυριό θεωρείται το μέλος που βρίσκονται υπό την κηδεμονία του υπευθύνου του νοικοκυριού που πολλές φορές είναι ένας γονιός του. Οι γονείς δεν είναι ανάγκη να αποτελούν τους φυσικούς γονείς του παιδιού και ούτε ο υπεύθυνος του νοικοκυριού είναι απαραίτητο να αποτελεί γονέα του παιδιού. Από την άλλη, μέλος ενός νοικοκυριού θεωρείται το άτομο που διανέμει μόνιμα σε αυτό ή απουσιάζει προσωρινά. Επίσης άμα ένα νεοεισερχόμενο άτομο θέλει να θεωρείται μέλος ενός νοικοκυριού θα πρέπει να έχει εκφράσει την επιθυμία του να διανείμει σε

αυτό για διάστημα τουλάχιστον έξι μήνες. Ακόμη δεν θα πρέπει να κατέχει κάπου άλλου κάποια κύρια κατοικία και θα πρέπει να συνεισφέρει στις δαπάνες του νοικοκυριού ή να λαμβάνει κάποια οικονομική βοήθεια από άλλα μέλη του νοικοκυριού (Παγωνίδης, 2013).

A.14.) Μέση Δαπάνη ανά Περιφέρεια

Για τον υπολογισμό της μέσης δαπάνης που εμφανίζει κάθε Περιφέρεια έπρεπε πρώτα να ταξινομηθούν όλα τα νοικοκυριά βάση της αύξουσας ταξινόμησης της μεταβλητής "Υ.Π.Α" και μετά να γίνει άθροιση και υπολογισμός του μέσου όρου των δαπανών των νοικοκυριών σε κάθε περιφέρεια. Και σε αυτή τη περίπτωση η αύξουσα ταξινόμηση της μεταβλητής "Υ.Π.Α" ήταν απαραίτητη για να διευκολυνθεί το έργο μας στον υπολογισμό της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών κάθε περιφέρειας. Σε αντίθετη περίπτωση θα υπήρχε αναντιστοιχία μεταξύ των δαπανών και των αντίστοιχων τους περιφερειών. Συγκεκριμένα, η διαδικασία που ακολουθήθηκε μετά την ταξινόμηση είναι: πρόσθεση όλων των δαπανών των νοικοκυριών μίας περιφέρειας και διαίρεση του αθροίσματος αυτού με τον αριθμό των νοικοκυριών αυτής της περιφέρειας που εμφάνισαν θετική καταγεγραμμένη δαπάνη. Απαιτείται προσοχή σε αυτό το σημείο καθώς ο διαιρέτης στη παραπάνω διαίρεση δεν είναι ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών αυτής της περιφέρειας, αλλά ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών αυτής της περιφέρειας που εμφανίζουν θετική καταγεγραμμένη δαπάνη (εξαιρούνται δηλαδή τα νοικοκυριά που εμφανίζουν μηδενικές τιμές). Άμα δεν λαμβάναμε αυτό υπόψη η πραγματική μέση δαπάνη θα εμφανιζόταν πολύ πιο μικρή από την πραγματική μέση δαπάνη. Για παράδειγμα, τη περίοδο 1998/99 όσον αφορά τις δαπάνες των νοικοκυριών σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) τα νοικοκυριά που ανήκουν στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, που έχουν δηλαδή τιμή στη μεταβλητή "Υ.Π.Α." ίσον με 1 (πίνακας 1 παραρτήματος), εμφανίζουν μέση μηνιαία δαπάνη 8548 δραχμές (=25,10€). Σε περίπτωση όμως που στον διαιρέτη κάναμε λανθασμένο υπολογισμό και προσθέταμε και τα νοικοκυριά που εμφανίζουν μηδενικές τιμές, τότε η μέση μηνιαία δαπάνη θα ήταν 2450 δραχμές (=7,19€). Όπως βλέπουμε η πραγματική μέση δαπάνη θα είχε συρρικνωθεί σημαντικά. Ακολουθώντας στη συνέχεια τη σωστή μέθοδο υπολογισμού της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών ανά περιφέρεια βλέπουμε ότι αυτή είναι σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) 7784 δραχμές στην Ήπειρο, 7732δραχμές στη Θεσσαλία, 11875

δραχμές στα Ιόνια νησιά, κλπ. Η ίδια μέθοδος ακολουθείται και σε περίπτωση που θέλουμε να υπολογίσουμε τη μέση μηνιαία δαπάνη ανά περιφέρεια κάποιας άλλης κατηγορίας αγαθών και υπηρεσιών πχ. υπηρεσίες ξενοδοχείων / πανσιόν / ενοικιαζόμενων δωματίων, εκτός διακοπών (Παγωνίδης, 2013).

A.15.) Μέση Δαπάνη ανά Αστικότητα

Η μεταβλητή "Αστικότητα" διαφέρει μεταξύ των ΕΟΠ 1998/99 και της ΕΟΠ 2004/05. Στην ΕΟΠ 1998/99 μας δίνεται με οκτώ τιμές, από 0 έως 7, ενώ στην ΕΟΠ 2004/05 παίρνει μόνο τρεις τιμές, 1 με 3. Συγκεκριμένα, στην ΕΟΠ 1998/99 τα νοικοκυριά που έχουν τιμή από 0 έως 3 ανήκουν στο Π/Σ Αθηνών, με τιμή 4 ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης, με τιμή 5 ανήκουν σε αστική περιοχή, με τιμή 6 σε ημιαστική περιοχή και με τιμή 7 σε αγροτική περιοχή. Ενώ, για το 2004/05 με τιμή 1 τα νοικοκυριά ανήκουν σε αστική περιοχή, με τιμή 2 σε ημιαστική περιοχή και με τιμή 3 σε αγροτική περιοχή. Έτσι λοιπόν δημιουργείται πρόβλημα σύγκρισης των δύο μεταβλητών. Για να λυθεί αυτό το πρόβλημα θα πρέπει να μετατρέψουμε τη μεταβλητή του 2004/05 στη μορφή που έχει το 1998/99, δηλαδή με επτά πιθανές τιμές. Αυτή η διαδικασία επιτυγχάνεται κοιτώντας τον οκτωψήφιο κωδικό δείγματος(πριν την ανακωδικογράφιση)κάθε νοικοκυριού της έρευνας του 2004/05. Τα δύο πρώτα ψηφία του οκταψήφιου κωδικού εκεί μας δείχνουν τον νομό στον οποίο ανήκει κάθε νοικοκυριό. Έτσι λοιπόν θα συνδυάσουμε τα δύο πρώτα ψηφία του οκταψήφιου κωδικού για να βρούμε που ακριβώς ανήκει κάθε νοικοκυριό.

Η διαδικασία υπολογισμού της μέσης δαπάνης ανά αστικότητα ακολουθεί ακριβώς την ίδια διαδικασία με τον υπολογισμό της μέσης δαπάνης ανά περιφέρεια που περιγράφηκε πιο πάνω. Έτσι, για παράδειγμα το 2004/05 οι δαπάνες σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός περιόδου διακοπών) των νοικοκυριών που ανήκουν στο Π.Σ. Αθηνών είναι 20,44€ μηνιαίως, των νοικοκυριών που ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης είναι 27,56€ μηνιαίως, αυτών που ανήκουν σε αστικές περιοχές 23,99€ μηνιαίως, των ημιαστικών περιοχών 25,14€ μηνιαίως και των νοικοκυριών που ανήκουν σε αγροτικές περιοχές είναι 24,82€ μηνιαίως (Παγωνίδης, 2013).

Αύξηση 1,7% σημείωσε το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών το τέταρτο τρίμηνο του 2018 σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους για να ανέλθει στα 30,2 δισ. ευρώ, έναντι 29,6 δισ. ευρώ ένα χρόνο νωρίτερα. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, για το ίδιο χρονικό διάστημα, η τελική

καταναλωτική δαπάνη αυξήθηκε κατά 1,4%, από 30,9 δισ. ευρώ σε 31,3 δισ. ευρώ. Ενώ, το ποσοστό της αποταμίευσης που ορίζεται ως η ακαθάριστη αποταμίευση προς το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα, ήταν -3,9% το δ' τρίμηνο του 2018 έναντι με το -4,2% το δ' τρίμηνο του 2017 (Νοικοκυριά: Πάνω το διαθέσιμο εισόδημα, πάνω και η καταναλωτική δαπάνη στο δ' τρίμηνο του 2018, 2019).

A.16.) Δαπάνες Δήμου Λέσβου

Πιο συγκεκριμένα αναφέρουμε τις δαπάνες του Δήμου Λέσβου. Οι δαπάνες ταξινομούνται σε τέσσερις κύριες ομάδες και ακολουθούν την ίδια μεθοδολογία υποδιαίρεσης σε κατηγορίες, υποκατηγορίες και είδος εξόδου:

- Λειτουργικές δαπάνες χρήσης (ΚΑ 6),
- Επενδύσεις (ΚΑ 7),
- Πληρωμές από υποχρεώσεις Π.Ο.Ε. - λοιπές αποδόσεις - προβλέψεις (ΚΑ 8),
- Αποθεματικό (ΚΑ 9).

Τα έξοδα χρήσης (ΚΑ6) ανήλθαν σε 73,08%, 72,10% και 71,83% των συνολικών δαπανών του Δήμου Λέσβου για τα έτη 2013, 2014 και 2015 αντίστοιχα. Όσον αφορά στις διάφορες Από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τους τριμηνιαίους μη χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς θεσμικών τομέων, προκύπτουν επίσης τα εξής: Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου του τομέα των μη χρηματοοικονομικών εταιρειών ανήλθαν στο ποσό των 2,1 δισ. ευρώ. Το ποσοστό των επενδύσεων του τομέα που ορίζεται ως οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου προς την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, ήταν 14% σε σύγκριση με 17,4% το δ' τρίμηνο του 2017 (Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου 2015 – 2019: Α' Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός, 2019).

Ο τομέας της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασε καθαρή χορήγηση δανείων 0,1 δισ. ευρώ, ενώ το δ' τρίμηνο του 2017 η καθαρή λήψη δανείων ήταν 0,4 δισ. ευρώ. Καταγράφηκε έλλειμμα στο εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών 1,8 δισ. ευρώ, έναντι ελλείμματος 2 δισ. ευρώ που είχε καταγραφεί το δ' τρίμηνο του 2017. Επιπρόσθετα, καταγράφηκε πλεόνασμα στο εξωτερικό ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων, τρεχουσών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων 1,3 δισ. ευρώ, έναντι πλεονάσματος 1,2 δισ. ευρώ που είχε καταγραφεί το δ' τρίμηνο του 2017. Ως

αποτέλεσμα, η συνολική οικονομία παρουσίασε καθαρή λήψη δανείων 0,5 δις. ευρώ, ενώ το δ' τρίμηνο του 2017 η καθαρή λήψη δανείων ανέρχονταν σε 0,9 δις. Ευρώ. Διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανών αφορούν στην υποκατηγορία Πληρωμές για μεταβιβάσεις εισοδημάτων σε τρίτους παραχωρήσεις- παροχές - επιχορηγήσεις - επιδοτήσεις - δωρεές (ΚΑ 67) με ποσοστά 24,73%, 21,49 % και 23,31 % αντίστοιχα για τα τρία έτη και στην υποκατηγορία αμοιβές και έξοδα προσωπικού (ΚΑ 60) με ποσοστά 24,81 %, 25,70 % και 25,94 % αντίστοιχα για τα τρία έτη. Στον κωδικό 67 περιλαμβάνονται οι δαπάνες των Νομικών Προσώπων του Δήμου και της Κοινωνικής και Προνοιακής δραστηριότητας του Δήμου Λέσβου. Οι επενδύσεις (ΚΑ7) ανέρχονται σε 8,45 %, 7,73 % και 9,05 % για τα τρία έτη της εξεταζόμενης περιόδου με μεγαλύτερη συμμετοχή στην υποκατηγορία Έργα (ΚΑ 73) με ποσοστά 6,82 %, 6,91 % και 8,31 % αντίστοιχα για τα τρία έτη 2013, 2014 και 2015. Η χαμηλή συμμετοχή των κωδικών Επενδύσεων (7) και έργων (73) δείχνει αδυναμία υλοποίησης πάγιων επενδύσεων και τη βελτίωση των υποδομών του Δήμου Λέσβου. Βάσει των τιμών του Δείκτη Λειτουργικής Αυτονομίας, διαπιστώνεται πως ο Δήμος Λέσβου στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις επιχορηγήσεις της κεντρικής διοίκηση, πράγμα που σημαίνει επίσης ότι ο Δήμος έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό την αξιοποίηση αυτών των κονδυλίων (Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου 2015 – 2019: Α' Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός, 2019).

A.17.) Ο ρόλος της οικονομίας στις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών

Στην Ελληνική γλώσσα η λέξη «κρίση» έχει ρίζες από το ρήμα «κρίνω» χαρακτηρίζοντας μία μη φυσιολογική κατάσταση, δύσκολη, κρίσιμη και επικίνδυνη. Η κρίση είναι μια αλλαγή από μια κανονική κατάσταση και μπορεί να προσλάβει διαβαθμίσεις μη κανονικότητας από μια κατάσταση απλής διαταραχής μέχρι τη κατάσταση μη ελεγχόμενων εκρηκτικών γεγονότων και της κατάστασης του χάους και του πανικού (Πανηγυράκης, 2001).

Ως οικονομική κρίση ορίζεται το φαινόμενο κατά την διάρκεια του οποίου τα οικονομικά μιας χώρας παρουσιάζουν διαρκή και μεγάλη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Ως οικονομική δραστηριότητα εννοούνται όλα τα μικροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, π.χ. απασχόληση, εθνικό προϊόν, τιμές, επενδύσεις κλπ. Ο πιο σημαντικός δείκτης ευρωστίας για μια οικονομία είναι οι επενδύσεις, γιατί όταν αυτές

αυξομειώνονται σημαντικά επηρεάζουν και όλα τα άλλα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης 2010).

Οι μεγάλες αρνητικές διακυμάνσεις στην οικονομική δραστηριότητα, συνδυάζονται και με μεγάλη συρρίκνωση αυτής. Ως οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται οι συχνές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας στα πλαίσια μιας οικονομίας, ώστε να δοθεί έμφαση στις επενδύσεις αλλά και στην εξέλιξη της οικονομικής κρίσης. Οι διακυμάνσεις αυτές λέγονται και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι «business cycles». Από στατιστικές μελέτες προκύπτει ότι οι οικονομικοί κύκλοι αυτοί διαρκούν 7 με 11 χρόνια. Βέβαια με την θεωρία του Kondratiev, οι καπιταλιστικές οικονομίες μπορεί να βρεθούν σε μακροχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις, οι οποίες μπορεί να έχουν διάρκεια 45-55 έτη, με το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό η φάση της ανόδου να διαρκεί όσο και η φάση της καθόδου και ο χαρακτήρας τους να είναι διεθνής. Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μια από τις δυο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση (Μουλακάκη, 2019).

A.18.) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι πάρα πολλές και εκδηλώνονται με διαφορετική ένταση σε κάθε χώρα. Οι πιο σημαντικές είναι οι εξής (Μουλακάκη, 2019):

- Μειωμένη ρευστότητα: Τα κέρδη των επιχειρήσεων μειώνονται δραματικά, η αγορά δεν κινείται. Οι τράπεζες δεν χορηγούν μεγάλα δάνεια και τα κριτήρια δανειοδότησης γίνονται πάρα πολύ αυστηρά.
- Υψηλά επιτόκια δανεισμού: Η χώρα γίνεται αναξιόπιστη στις αγορές, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται να καλύψει τις ανάγκες της.
- Μειωμένη επενδυτική δραστηριότητα: Οι επενδυτές δεν ρισκάρουν να επενδύσουν σε μια χώρα με οικονομική κρίση, λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης.
- Αύξηση αβεβαιότητας για το μέλλον: Ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα στην αγορά). Με έμφαση στο φόβο για χρεωκοπία της χώρας.
- Αύξηση του ποσοστού ανεργίας: Κλείσιμο επιχειρήσεων – απολύσεις εργαζομένων.
- Μείωση εμπιστοσύνης των πολιτών προς τις τράπεζες: Αναλήψεις χρημάτων.

- Αύξηση της φορολογίας των πολιτών
- Μείωση μισθών και συντάξεων
- Περιορισμός κρατικών δαπανών: Περιορίζονται όλες οι κρατικές δαπάνες και εμφανίζονται «σκληρές πολιτικές» λιτότητας στους πολίτες.
- Ρευστό οικονομικό περιβάλλον: Γίνεται αβέβαιο
- Μείωση εξαγωγών και της ανταγωνιστικότητας: Συμπαράσύρονται από την μείωση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και κυρίως τη μείωση της παραγωγικότητας.

Τέλος, όλα αυτά οδηγούν στον περιορισμό της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Οι πολίτες λόγω της υψηλής φορολογίας, της μείωσης των μισθών, των συντάξεων (του χαμηλού εισοδήματος δηλαδή) δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε περισσότερες αγορές. Η κρίση οδηγεί σε μειωμένη εγχώρια ζήτηση, περιορισμό των κερδών και φυσικά μείωση των πωλήσεων (Μουλακάκη, 2019).

A.18.1.) Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Η κρίση στη χώρα μας έχει μεγαλύτερη διάρκεια και βάθος συγκριτικά με άλλες χώρες της E.E., λόγω της δομής και της διάρθρωσης της οικονομίας που διαφέρουν από τις άλλες χώρες και οι επιπτώσεις από την διεθνή κρίση είναι μεγαλύτερες και πολύ σοβαρές (Μουλακάκη, 2019). Η ελληνική οικονομία στηρίχτηκε σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως στον τουρισμό, την ναυτιλία και την οικοδομή, σε τομείς που είναι οι πρώτοι που πλήττονται με ιδιαίτερη ένταση σε μια κρίση. Οι ελληνικές τράπεζες, ισχυρό τμήμα του ελληνικού κεφαλαίου, είχαν μια απίστευτη πιστωτική επέκταση, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό (Τσουλφίδης, 2010)

A.18.2.) Τα αίτια της σημερινής οικονομικής κρίσης

Οι κυριότερες αιτίες που προκάλεσαν την εμφάνιση και ανάπτυξη της τρέχουσας οικονομικής κρίσης είναι οι εξής (Μουλακάκη, 2019):

- Υπερβολική χορήγηση δανείων, χωρίς συμμετοχή δανειολήπτη, ανεξάρτητα από τον πιστοληπτικό κίνδυνο των δανειοληπτών
- Αμοιβές στελεχών στις τράπεζες

A.19.) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Οι κύριες επιπτώσεις που είχε η οικονομική κρίση την χρονική περίοδο 2008-2009 είναι οι εξής (Μουλακάκη, 2019):

- Δυσκολία παροχής δανείων
- Κρίση ρευστότητας στην αγορά και στην κατανάλωση
- Αύξηση επιτοκίων
- Μείωση επενδυτικής δραστηριότητας
- Μείωση παραγωγής, κατανάλωσης, εθνικού εισοδήματος και εμπορικού ισοζυγίου
- Πτώση των τιμών των πρώτων υλών

A.19.1.) Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία

Οι σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικονομία είναι (Μουλακάκη, 2019):

- Μείωση κατανάλωσης
- Μείωση εξαγωγών
- Αύξηση της ανεργίας

A.20.) Καταναλωτική συμπεριφορά

Μια οικονομική κρίση που διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα επηρεάζει τους Έλληνες καταναλωτές και τους αναγκάζει να αλλάξουν αγοραστικές συνήθειες και να προσαρμοστούν σε αυτήν την κατάσταση σύμφωνα με το διαθέσιμο εισόδημα τους. Στη διάρκεια των κρίσεων αντιλαμβανόμαστε μια ραγδαία αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς όπου παρατηρείται μείωση στις αγορές καταναλωτικών αγαθών και γενικότερα μετατροπή στις προτιμήσεις των καταναλωτών (Μουλακάκη, 2019).

A.21) Παράγοντες που επηρεάζουν την καταναλωτική συμπεριφορά (Μουλακάκη, 2019):

1. Οικονομικοί παράγοντες

Σε αυτή τη κατηγορία ανήκουν οικονομικά μεγέθη όπως είναι το εισόδημα, τα περιουσιακά στοιχεία και τα δάνεια που παίρνουν οι καταναλωτές και δε τα πληρώνουν λόγω μειωμένου εισοδήματος με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα επιτόκια.

2. Βιολογικοί παράγοντες

Οι άνθρωποι καταναλώνουν σύμφωνα με την ηλικία και το φύλο τους. Άλλες ανάγκες έχει ένας σαραντάχρονος, που ίσως να εργάζεται, σε σχέση με ένα ανήλικο παιδί το οποίο δεν εργάζεται. Άλλα αγαθά καταναλώνει ένας άντρας και άλλα μια γυναίκα.

3. Κοινωνικοί παράγοντες

Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη ανήκει σε κάποια κοινωνική ομάδα π.χ. οικογένεια, αθλητικά σωματεία κτλ. Είναι δηλαδή μέλος της κοινωνίας.

4. Πολιτιστικοί παράγοντες

Κάθε χώρα διαθέτει τη δικιά της κουλτούρα και τον δικό της πολιτισμό διότι οι άνθρωποι ζουν και μεγαλώνουν σε διαφορετικές χώρες με διαφορετικό πολιτισμό και διαφορετική κουλτούρα με αποτέλεσμα ο καθένας να διαμορφώνει τη προσωπικότητα του ανάλογα με τις παραδόσεις, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κτλ.

5. Ψυχολογικοί παράγοντες

Οι άνθρωποι έχουν πολλές ανάγκες που για να τις καλύψουν πρέπει να αγοράσουν αγαθά.

6. Τεχνολογικοί και φυσικοί παράγοντες

Η τεχνολογία έχει πάρει πρωταρχικό ρόλο και διαρκώς εξελίσσεται, συνεπώς οδηγεί στη δημιουργία νέων προϊόντων με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η καταναλωτική συμπεριφορά. Σε ένα περιβάλλον οικονομικής δυσχέρειας, με υψηλά επίπεδα ανεργίας και μείωση μισθών, οι καταναλωτές έχουν άγχος το οποίο πολλές φορές δημιουργεί πανικό ο οποίος πολλές φορές ενισχύεται από τα Μ.Μ.Ε. Ο μεγάλος όγκος πληροφοριών που λαμβάνει ο καταναλωτής καθημερινά είναι καίριας σημασίας στη διαμόρφωση της «αντίληψης του κινδύνου» και της «στάσης απέναντι στον κίνδυνο». Η πληροφορία μεταφράζεται και αναλύεται διαφορετικά από το κάθε άτομο αναλόγως της μόρφωσης, της οικονομικής του κατάστασης, του κοινωνικού του επιπέδου, των εμπειριών του κτλ. Στην αντίληψη του κινδύνου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα συναισθήματα όπως η ανησυχία, το άγχος, ο πανικός. Το ίδιο γεγονός ερμηνεύεται διαφορετικά από το κάθε άτομο (Μουλακάκη, 2019).

A.22.) Βασικά Χαρακτηριστικά της Τοπικής Οικονομίας

Κύριο χαρακτηριστικό του Δήμου Λέσβου σε ότι αφορά την οικονομική του φυσιογνωμία, αποτελεί ο νησιώτικος χαρακτήρας και η γεωγραφική του θέση στοιχεία τα οποία συμβάλλουν στην περιθωριοποίηση και στην αναπτυξιακή του υστέρηση λόγω, αφενός της ανεπαρκούς προσπελασιμότητας προς τα αναπτυγμένα αστικά κέντρα της Ελλάδας, και αφετέρου της αδυναμίας συνεργασίας προς τα παράλια της Μ. Ασίας λόγω των γεωπολιτικών συνθηκών και των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Λέσβου πηγάζουν από (Μουλακάκη, 2019):

- υψηλή εποχικότητα δραστηριοτήτων, που σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό στηρίζονται στον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα στον τουρισμό, που σε συνδυασμό με την αυξημένη εξάρτηση από τις μεταφορές λόγω νησιωτικού χαρακτήρα είναι ιδιαίτερα ευάλωτη.
- χαμηλή παραγωγικότητα με μικρό βαθμό εξειδίκευσης των απασχολουμένων και έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού τόσο στον πρωτογενή όσο και στον δευτερογενή τομέα.
- έλλειψη διασύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την τοπική παραγωγική και κοινωνική βάση και μικρή ενσωμάτωση πτυχιούχων και επιστημόνων στην επιχειρηματική και επιστημονική κοινότητα.
- δημογραφική αποψίλωση
- εξάρτηση από την ηπειρωτική Ελλάδα
- χαμηλή ανταγωνιστικότητα
- χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικότητας, απουσία εκσυγχρονισμού και οικονομιών κλίμακας για τις υπάρχουσες επιχειρήσεις.
- χαμηλή εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας λόγω περιβαλλοντικών περιορισμών και προβλημάτων διασύνδεσης με το ηπειρωτικό δίκτυο, με αποτέλεσμα την μη κάλυψη ενεργειακών αναγκών, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες και την αυξημένη εξάρτηση από το πετρέλαιο.

- ελλείψεις σε υποδομές και συχνότητα μεταφορών με αποτέλεσμα αυξημένο κόστος μεταφοράς και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης.
- υψηλό κόστος δημιουργίας και συντήρησης υποδομών σε συνδυασμό με έντονες πιέσεις στη δόμηση, τόσο για οικιστικές όσο και για τουριστικές λειτουργίες.

A. 23.) Ακαθάριστο Εγχώριο Περιφερειακό Προϊόν (ΑΕΠ)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ανήλθε στα 2.784 εκατ. ευρώ το 2012, συμμετέχοντας στο 1,43% του συνολικού ΑΕΠ της Χώρας. Σε σχέση με την περιφερειακή κατανομή του ΑΕΠ στην Ελλάδα, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παραμένει διαχρονικά στις τελευταίες θέσεις κατάταξης μεταξύ των Περιφερειών της χώρας. Σημαντικός εξακολουθεί να είναι και σήμερα ο ρόλος της αγροτικής παραγωγής, η οποία σταδιακά ακολουθεί τις σύγχρονες απαιτήσεις που αφορούν τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας, την παραγωγή ποιοτικών και με ονομασία προέλευσης προϊόντων. Στον τομέα των καλλιεργειών κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει η καλλιέργεια της ελιάς. Επίσης, σημαντική είναι και η κτηνοτροφία, αλλά και η ιχθυοκαλλιέργεια, που και αυτές οι δραστηριότητες ακολουθούν τις εκσυγχρονιστικές διαδικασίες και την καθετοποίηση στην παραγωγή τους (Μουλακάκη, 2019).

Το κύριο μέρος της αγροτικής δραστηριότητας συγκεντρώνεται στις πρώην κοινότητες του Δήμου. Η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ της οικονομίας της περιοχής και της νήσου Λέσβου γενικότερα σημειώνει μια μικρή αύξηση, η οποία όμως δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτή του παρελθόντος, όπου ο αγροτικός τομέας διαδραμάτιζε κυρίαρχο ρόλο σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας. Ο δευτερεύων ρόλος που αυτός διαδραματίζει σήμερα, συγκριτικά με τον τριτογενή τομέα, οφείλεται σε διαρθρωτικές αδυναμίες που οδηγούν στη χαμηλή αποδοτικότητα και στην εγκατάλειψη της αγροτικής γης. Επίσης, το περιορισμένο ενδιαφέρον των νέων να ασχοληθούν με τον αγροτικό χώρο, το επικλινές των εδαφών, το πολύπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς και ο κατακερματισμός της γης σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των έργων υποδομής και των σχετικών μέτρων βελτίωσης της γεωργικής γης και των βοσκοτόπων της αγροτικής ενδοχώρας του Δήμου, καθώς επίσης και το υψηλό κόστος πρώτων υλών, στερούν τον τομέα από την αναπτυξιακή του πορεία (Μουλακάκη, 2019).

Ειδικότερα για το Δ.Δ. της Μυτιλήνης, η μείωση της αγροτικής γης οφείλεται σε σημαντικό ποσοστό και στην επέκταση των οικιστικών περιοχών λόγω αύξησης της ζήτησης για κατοικία, ως απόρροια της αύξησης του πληθυσμού της πρωτεύουσας αλλά και της αλλαγής του προτύπου κατοικίας από τις πολυκατοικίες στο συνεκτικό τμήμα της πόλης σε μονοκατοικίες στα περίχωρα. Εντούτοις, ο πρωτογενής τομέας και ειδικότερα η γεωργία εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα, ως προς την απασχόληση και το εισόδημα, τόσο στην περιοχή μελέτης όσο και σε ολόκληρη τη νήσο Λέσβο, παρά την ανάπτυξη των υπηρεσιών και του τουρισμού τα τελευταία χρόνια. Η κτηνοτροφία αποτελεί μια παραδοσιακή δραστηριότητα για την περιοχή μελέτης και εξακολουθεί να ασκείται συμπληρωματικά της γεωργίας παρά τα προβλήματα της, αποτελεί ένα δυναμικό κλάδο του πρωτογενούς τομέα (Μουλακάκη, 2019).

Οι επιμέρους κλάδοι της κτηνοτροφίας στην περιοχή παρουσίασαν διαφορετική εξέλιξη. Στους σχετικά εντατικότερους κλάδους, η μεν βοοτροφία είναι ασήμαντη, η δε χοιροτροφία δεν συμμετέχει σημαντικά στο ζωικό κεφαλαίο. Οι δυο τελευταίες δραστηριότητες έχουν καθαρά συμπληρωματικό χαρακτήρα. Η φθίνουσα τάση που εμφανίζεται στη βοοτροφία και τη χοιροτροφία οφείλεται στην απουσία των κατάλληλων συνθηκών διατροφής των ζώων, στην έλλειψη οργανωμένων σφαγείων και στα σοβαρά προβλήματα διακίνησης και εμπορίας των προϊόντων. Επιπλέον, πρόκειται για δραστηριότητες με υψηλές απαιτήσεις σε επενδυμένο κεφάλαιο (Μουλακάκη, 2019).

Αντίθετα, η προβατοτροφία και η αιγοτροφία παρουσίασε αύξηση του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν οργανωμένες μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες. Ενδεικτικός του είδους της κτηνοτροφίας της περιοχής μελέτης είναι ο τρόπος εκτροφής των προβάτων και των αιγών. Η εκτροφή προβάτων έχει ποιμενική και οικόσιτη μορφή ενώ των αιγών κυρίως οικόσιτη. Η μελισσοκομεία αποτελεί έναν κλάδο με ασήμαντη συμβολή στην οικονομία της περιοχής και ασκείται συμπληρωματικά της γεωργίας και σε ερασιτεχνικό επίπεδο (Μουλακάκη, 2019).

Η αλιεία αποτελεί έναν κλάδο μικρής σημασίας στην περιοχή μελέτης, αφού ένα σχετικά μικρό μόνο κομμάτι του πληθυσμού ασχολείται αποκλειστικά με αυτή. Η παραγωγή των αλιευμάτων προορίζεται για την ντόπια κατανάλωση κατά τους

θερινούς μήνες, ενώ κατά τους χειμερινούς μήνες ένα ποσοστό της εξάγεται. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι επειδή η πόλη διαθέτει το κεντρικό λιμάνι, από το οποίο προωθούνται τα αλιεύματα εκτός νησιού, καθώς και τη μεγαλύτερη εσωτερική ζήτηση αλιευτικών προϊόντων, η οργάνωση του αλιευτικού κλάδου σε επιχειρηματική βάση είναι αναγκαία. Τόσο ο τρόπος οργάνωσης, όσο και ο τρόπος διακίνησης των αλιευμάτων καθιστούν δύσκολη την εκτίμηση της παραγωγής των αλιέων του Δήμου Μυτιλήνης (Μουλακάκη, 2019).

Τέλος, στο Δήμο λειτουργούν τρεις μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας. Η μία βρίσκεται στην περιοχή «Χαβιαρόπετρα», έχει εγκεκριμένη δυναμικότητα 150 τόνους/έτος και εκτρέφει τσιπούρα και λαβράκι, η δεύτερη βρίσκεται στην περιοχή «Αγριλιά» Κρατήγγου, δίπλα στην προηγούμενη, έχει εγκεκριμένη δυναμικότητα 230 τόνους/έτος και εκτρέφει μυτάκι, σαργό και συναγρίδα (πειραματική μορφή), και η τρίτη βρίσκεται στην περιοχή «Παλαιόλουτρο» εκτρέφει επίσης τσιπούρα και λαβράκι και έχει δυναμικότητα 150 τόνους/έτος. Τα παραγόμενα προϊόντα και των τριών μονάδων διατίθενται κατά κύριο λόγο στις αγορές της Ιταλίας και της Γαλλίας (Μουλακάκη, 2019).

A. 24.) Βιομηχανία

Η οικονομία της Λέσβου υπήρξε για δεκαετίες άρρηκτα συνδεδεμένη με τα απέναντι μικρασιατικά παράλια, καθώς το νησί βρισκόταν υπό οθωμανική κυριαρχία μέχρι το 1912. Την περίοδο από τα μέσα του 19ου μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα σημειώθηκε ραγδαία ανάπτυξη της βιομηχανίας στη Λέσβο: χτίστηκαν ελαιοτριβεία, σαπωνοποιεία, αλευρόμυλοι κ.ά. Η οικονομική άνθηση του νησιού στηρίχτηκε σε μεγάλο βαθμό στη μονοκαλλιέργεια της ελιάς. Οργανώθηκαν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που επεξεργάζονταν τα προϊόντα και υποπροϊόντα του ελαιοκάρπου και δημιουργήθηκαν σημαντικά εμπορικά δίκτυα τα οποία διοχέτευαν τα τοπικά προϊόντα στα Βαλκάνια, την Ευρώπη, τη Μικρά Ασία, κ.α. Το 1912 η Λέσβος είχε 110 ατμοκίνητα ελαιοτριβεία, 6 πυρηνελαιουργεία, 42 σαπωνοποιεία και 25 βυρσοδεψεία. Από τη δεκαετία του 1930 εντοπίζονται και ορυχεία λευκολίθου σε ορισμένες περιοχές του νησιού, στις οποίες σώζονται ακόμα εγκαταλελειμμένες εγκαταστάσεις, βαγονέτα, στοές, εκσκαφές και αποθέματα από την παλιά εξορυκτική δραστηριότητα (περιοχή Βασιλικών). Από το 1912 μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή, η οικονομία του νησιού στράφηκε σταδιακά από τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα. Η αστάθεια της

καλλιέργειας της ελιάς οδήγησε από το 1960 και μετά σε δραματική μείωση του πληθυσμού της Λέσβου. Σήμερα η οικονομία του νησιού στρέφεται γύρω από την επεξεργασία αγροτικών προϊόντων και τον τουρισμό (Μουλακάκη, 2019).

A. 25.) Ελαιουργία

Τη λεσβιακή φύση καθορίζει κατά μεγάλο μέρος η καλλιέργεια της ελιάς από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Αρχαϊκές πηγές και περιηγητικά κείμενα παρουσιάζουν το νησί «ελαιόφυτον» κατά την Αρχαιότητα, ενώ τα αρχαιολογικά τεκμήρια, όπως παραστάσεις κλάδου ελιάς σε πολυτελή αγγεία της Ελληνιστικής εποχής, ενισχύουν τη διαπίστωση της ευδοκίμησης του ελαιοδένδρου στη νήσο. Οι κάτοικοι του νησιού, οποιασδήποτε κοινωνικής θέσης, δέθηκαν με την παραγωγή του λαδιού. Η αντοχή της ελιάς και του λαδιού στο χρόνο επιτρέπει την ασφαλή αποθήκευση, καθώς και την πολλαπλή χρήση του, ως φωτιστικού και θερμαντικού μέσου, αλλά και συμπληρωματικού και αναπληρωματικού της τροφής. Η ίδια η ελιά ως δέντρο προμηθεύει με τα φύλλα της την τροφή των ζώων και με το ξύλο, όπως και με τον ελαιοπυρήνα, την καύσιμη ύλη. Η εκτεταμένη καλλιέργεια της ελιάς, αρχικώς στην κεντρική Λέσβο και αργότερα στα νότια και ανατολικά γεωγραφικά διαμερίσματα, προσδιορίζει την αγροτική δραστηριότητα, τις κοινωνικές δομές και στηρίζει τη λεσβιακή οικονομία ως τις μέρες μας. Η φροντίδα της ελιάς απαιτεί χρόνο και συχνά αποτελεί αποκλειστική απασχόληση των κατοίκων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αν λάβουμε υπόψη και την απαιτούμενη φροντίδα του χωραφιού και το κλάδεμα των δέντρων, προκειμένου να εξασφαλιστεί το λεγόμενο «μαξούλι», δηλαδή η καλή σοδειά κατά τη χειμερινή περίοδο. Η σύνθλιψη του ελαιοκάρπου καθώς και η παραγωγή και φύλαξη του λαδιού συντελούνται στα ελαιοτριβεία. Τα βρίσκουμε στα όρια των οικισμών ή στα επίνεια των κωμοπόλεων, όπου συχνά αλληλοεξυπηρετούνται οι συναφείς βιομηχανικές δραστηριότητες των υποπροϊόντων του λαδιού, τα σαπυνοποιεία, βυρσοδεψεία και πυρηνελαιουργεία. Ως ιστορικό στοιχείο, δηλωτικό της ραγδαίας ανάπτυξης της καλλιέργειας της ελιάς, πρέπει να επισημανθεί η καταγραφή του 1888, που αριθμεί 18 ατμοκίνητα ελαιοτριβεία ενώ εκείνη του 1912 αναφέρει 110. Η πλούσια παραγωγή του λαδιού συνεπάγεται και τη δημιουργία αξιόλογης εμπορικής κίνησης. Όλος ο 18ος αιώνας χαρακτηρίζεται από κίνηση του προϊόντος προς τη Γαλλία και συγκεκριμένα τη Μασσαλία. Το 1881 οι εξαγωγές από τα λιμάνια του νησιού υπολογίζονταν σε 18-20 εκατομμύρια φράγκα. Ωστόσο, η εξάρτηση από τις μονοκαλλιέργειες συχνά δημιουργεί προβλήματα. Τον

Ιανουάριο του 1850 «κάηκε» μεγάλο ποσό ελαιοδένδρων λόγω της απότομης πτώσης της θερμοκρασίας και η παραγωγή του έτους καταστράφηκε ολοσχερώς, γεγονός που επέφερε μεγάλη οικονομική κρίση στο σύνολο της λεσβιακής κοινωνίας. Ωστόσο, η ελιά αποτελεί ακόμη και σήμερα καθοριστικό στοιχείο της οικονομίας του νησιού (Μουλακάκη, 2019).

A. 26.) Ελαιοτριβεία

Η Λέσβος αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της εξέλιξης της τεχνολογίας του λαδιού και της μετάβασης από το προβιομηχανικό στο βιομηχανικό στάδιο. Μάλιστα σώζονται ακόμα αρκετά σημάδια αυτής της μετάβασης. Τα προβιομηχανικά ελαιοτριβεία (ονομάζονταν «πέτρες» από τους ντόπιους) αποτελούνταν από το χειροκίνητο ή ζωοκίνητο μύλο με τις μυλόπετρες, όπου αλέθονταν οι ελιές, και τα χειροκίνητα πιεστήρια (ή «μπασκιά») που ήταν ξύλινα αρχικά και αποσπούσαν το λάδι από τον ελαιοπολτό. Μετά την ολοσχερή καταστροφή που υπέστησαν τα ελαιόδεντρα του νησιού το 1850 λόγω παγετού, η μονοκαλλιέργεια της ελιάς επεκτάθηκε ακόμα και στα πιο δυσπρόσιτα μέρη. Έτσι, η αύξηση της ελαιοπαραγωγής, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια του συστήματος των χειροκίνητων ελαιόμυλων, ώθησαν στην εκμηχάνιση των ελαιοτριβείων. Το 1879 περίπου άρχισαν να λειτουργούν τα πρώτα ατμοκίνητα ελαιοτριβεία (οι «μηχανές») στο νησί. Στα εργοστάσια αυτά μπήκαν ένα ή δύο ζεύγη μυλόπετρες, 2-4 υδραυλικά πιεστήρια με τον αντίστοιχο αριθμό αντλιών για να τα κινούν και προστέθηκε ένα σύστημα μετάδοσης της κίνησης συνδεδεμένο με μία ατμομηχανή. Τοπική ιδιομορφία της λεσβιακής ελαιουργίας είναι ο κοινοτικός χαρακτήρας πολλών βιομηχανικών μονάδων. Από τα μέσα του 20ού αιώνα οι ατμομηχανές αντικαταστάθηκαν από πετρελαιομηχανές και τοποθετήθηκαν φυγοκεντρικοί ελαιοδιαχωριστήρες κοντά στα πιεστήρια, για να εξασφαλίζεται ο πλήρης διαχωρισμός του λαδιού από το νερό. Ο ηλεκτρισμός κατέργησε τους μύλους και τα πιεστήρια. Σήμερα πια τα ελαιοτριβεία αποτελούνται από σπαστήρες και φυγοκεντρικά εκθλιπτήρια που επιταχύνουν τις διαδικασίες (Μουλακάκη, 2019).

A.27.) Σαπωνοποιία

Η Λέσβος είχε ειδικευτεί από τα τέλη του 19ου αιώνα στην παραγωγή ελαιοσάπωνων με σύγχρονες τεχνικές και διέθετε τα προϊόντα της στις αγορές της Κωνσταντινούπολης, των παραλίων της Μικράς Ασίας και τις πόλεις της Μαύρης

θάλασσας. Η παραγωγή σαπουνιού στο νησί άκμασε την περίοδο 1875-1895, ενώ από το 1912 περιορίστηκε. Τα σαπυνοποιεία της Λέσβου χρησιμοποιούσαν ελαιόλαδο και πυρηνέλαιο, που υπήρχαν σε αφθονία στο νησί, από τα οποία έφτιαχναν σκληρό λευκό και πράσινο σαπούνι αντίστοιχα. Ο χαρακτηριστικός εξοπλισμός ενός σαπυνοποιείου, που βλέπουμε και σήμερα σε όσα σώζονται στο Πέραμα, στο Πλωμάρι κ.α., αποτελείται από το σαπυνοκάζανο (κυλινδρικό ή κωνικό καζάνι από χοντρές λαμαρίνες), στο οποίο ετοιμαζόταν το σαπούνι, τον αναδευτήρα για την ανάμειξη του σαπυνιού με αρωματικές ουσίες ή ταλκ και τις χειρόπρεσες που το σφράγιζαν με τη φίρμα του κατασκευαστή. Η εκμηχάνιση των σαπυνοποιείων στη Λέσβο ξεκίνησε μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1920. Η δεκαετία του 1960 σήμανε τη μεγάλη υποχώρηση των σαπυνιών σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού από τότε κυριάρχησαν τα απορρυπαντικά και τα υγρά σαπύνια (Μουλακάκη, 2019).

Τα Κεραμεία είναι ένα χωριό το οποίο ανήκει στον δήμο Λέσβου της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου που βρίσκεται στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα “Καλλικράτης”. Η επίσημη ονομασία είναι “τα Κεραμεία”. Έδρα του δήμου είναι η Μυτιλήνη και ανήκουν στο γεωγραφικό διαμέρισμα Νησιών Αιγαίου Πελάγους. Κατά τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο “Καποδίστριας”, μέχρι το 2010, τα Κεραμεία ανήκαν στο Τοπικό Διαμέρισμα Κεραμείων, του πρώην Δήμου ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ του Νομού ΛΕΣΒΟΥ. Τα Κεραμεία έχουν υψόμετρο 10 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας, σε γεωγραφικό πλάτος 39,1225681297 και γεωγραφικό μήκος 26,4216349789 (Κεραμεία).

Αποτελεί χωριό 446 κατοίκων στο μέσον του καταπράσινου κάμπου. Δίπλα στη νέα αυτή γέφυρα υπάρχει η παλαιά τρίτοξη γέφυρα επί του παλαιού δρόμου του 13ου αιώνα. Το χωριό απλώνεται γύρω από τον κεντρικό δρόμο με τα καφενεία και τα εμπορικά μαγαζιά. Οι κάτοικοι του είναι απόγονοι προσφύγων της Μικράς Ασίας, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923. Το χωριό όμως υπήρχε πολύ παλαιότερα με την ονομασία Κεράμια.

Από το 15ο αιώνα υπάρχουν αναφορές για εκείνο καθώς και για το κάστρο Geremia, που θεωρείται ότι βρισκόταν στην περιοχή. Αν και το νησί της Λέσβου συνεχώς ζούσε υπό την απειλή επιδρομών, τα Κεραμεία βρισκόταν σε στρατηγική θέση στον Κόλπο Γέρας, με το κάστρο να υπερασπίζει τον κόσμο που κατοικούσε σε αυτό. Η

εκκλησία του χωριού, αφιερωμένη στον Άγιο Γεώργιο και στον Άγιο Χαράλαμπο, χτίστηκε από τους πρόσφυγες πάνω σε ένα ορθογώνιο κτίριο με θολωτή στέγη, το οποίο σήμερα είναι εκκλησιάκι αφιερωμένο στην Αγία Σοφία. Η συνολική κατασκευή είναι δείγμα κατασκευής τούρκικου οχυρού, που θεωρείται ότι έγινε πάνω στο απομεινάρι του προαναφερθέντος περίφημου μεσαιωνικού κάστρου Geremia. Το όνομα του χωριού μαρτυρεί την ύπαρξη εργαστηρίων κεραμικών κατά το Μεσαίωνα. Σύμφωνα με την παράδοση τα καμίνια που βρίσκονταν στο Ντίπι είχαν τα πρατήρια των κεραμιδιών στα Κεραμειά (Κεραμειά Λέσβου, 2018).

Το χωριό Κεραμειά Λέσβου αποτελεί μέρος της Λέσβου, γεγονός που σημαίνει πως οι προαναφερόμενες στατιστικές αφορούν και την περιοχή αυτή. Το γεγονός μάλιστα ότι είναι αγροτική περιοχή σημαίνει πολλά για τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών τους.

Κύριο χαρακτηριστικό του Δήμου Λέσβου σε ότι αφορά την οικονομική του φυσιογνωμία, αποτελεί ο νησιώτικος χαρακτήρας και η γεωγραφική του θέση στοιχεία τα οποία συμβάλλουν στην περιθωριοποίηση και στην αναπτυξιακή του υστέρηση λόγω, αφενός της ανεπαρκούς προσπελασιμότητας προς τα αναπτυγμένα αστικά κέντρα της Ελλάδας, και αφετέρου της αδυναμίας συνεργασίας προς τα παράλια της Μ. Ασίας λόγω των γεωπολιτικών συνθηκών και των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Λέσβου πηγάζουν από (Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου 2015 – 2019: Α' Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός, 2019):

- υψηλή εποχικότητα δραστηριοτήτων, που σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό στηρίζονται

στον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα στον τουρισμό, που σε συνδυασμό με την αυξημένη

εξάρτηση από τις μεταφορές λόγω νησιωτικού χαρακτήρα είναι ιδιαίτερα ευάλωτη.

- χαμηλή παραγωγικότητα με μικρό βαθμό εξειδίκευσης των απασχολουμένων και

έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού τόσο στον πρωτογενή όσο και στον δευτερογενή τομέα.

- έλλειψη διασύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την τοπική παραγωγική και κοινωνική βάση και μικρή ενσωμάτωση πτυχιούχων και επιστημόνων στην επιχειρηματική και επιστημονική κοινότητα.

- δημογραφική αποψίλωση

- εξάρτηση από την ηπειρωτική Ελλάδα

- χαμηλή ανταγωνιστικότητα

- χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικότητας, απουσία εκσυγχρονισμού και οικονομιών κλίμακας για τις υπάρχουσες επιχειρήσεις.

- χαμηλή εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας λόγω περιβαλλοντικών περιορισμών και προβλημάτων διασύνδεσης με το ηπειρωτικό δίκτυο, με αποτέλεσμα την μη κάλυψη ενεργειακών αναγκών, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες και την αυξημένη εξάρτηση από το πετρέλαιο.

- ελλείψεις σε υποδομές και συχνότητα μεταφορών με αποτέλεσμα αυξημένο κόστος μεταφοράς και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης.

- υψηλό κόστος δημιουργίας και συντήρησης υποδομών σε συνδυασμό με έντονες πιέσεις στη δόμηση, τόσο για οικιστικές όσο και για τουριστικές λειτουργίες.

Σημαντικός είναι ο ρόλος της αγροτικής παραγωγής, η οποία σταδιακά ακολουθεί τις σύγχρονες απαιτήσεις που αφορούν τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας, την παραγωγή ποιοτικών και με ονομασία προέλευσης προϊόντων. Στον τομέα των καλλιεργειών κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει η καλλιέργεια της ελιάς. Επίσης, σημαντική είναι και η κτηνοτροφία, αλλά και η ιχθυοκαλλιέργεια, που και αυτές οι δραστηριότητες ακολουθούν τις εκσυγχρονιστικές διαδικασίες και την καθετοποίηση στην παραγωγή τους (Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου 2015 – 2019: Α' Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός, 2019).

Η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ της οικονομίας της περιοχής και της Κεραμειάς γενικότερα σημειώνει μια μικρή αύξηση, η οποία όμως δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτή του παρελθόντος, όπου ο αγροτικός τομέας διαδραμάτιζε κυρίαρχο

ρόλο σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας. Ο δευτερεύων ρόλος που αυτός διαδραματίζει σήμερα, συγκριτικά με τον τριτογενή τομέα, οφείλεται σε διαρθρωτικές αδυναμίες που οδηγούν στη χαμηλή αποδοτικότητα και στην εγκατάλειψη της αγροτικής γης (Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου 2015 – 2019: Α' Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός, 2019).

Επίλογος

Δυστυχώς, το περιορισμένο ενδιαφέρον των νέων να ασχοληθούν με τον αγροτικό χώρο, το επικλινές των εδαφών, το πολύπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς και ο κατακερματισμός της γης σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των έργων υποδομής και των σχετικών μέτρων βελτίωσης της γεωργικής γης και των βοσκοτόπων της αγροτικής ενδοχώρας του Δήμου, καθώς επίσης και το υψηλό κόστος πρώτων υλών, στερούν τον τομέα από την αναπτυξιακή του πορεία. Ωστόσο, το γεγονός ότι αποτελεί αγροτική περιοχή το χωριό είναι πολύ θετικό για τις καταναλωτικές δαπάνες και τα έξοδα της περιοχής.

B) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

B1) Διαδικασία εκτέλεσης της έρευνας

Στην παρούσα εργασία, το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί για την συλλογή των δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο, που θα διανεμηθεί σε κατοίκους του χωριού Κεραμειά της Λέσβου. Η επιλογή του συγκεκριμένου νομού προέκυψε, διότι είναι πιο εύκολη η εύρεση συμμετεχόντων στην έρευνα από γνωστούς κατοίκους του νομού αυτού. Η διανομή του ερωτηματολογίου θα γίνει είτε με την φυσική παρουσία της ερευνήτριας, είτε με ηλεκτρονική αποστολή. Συγκεκριμένα, θα προσεγγιστούν 200 κάτοικοι, με την ελπίδα να λάβουμε απάντηση τουλάχιστον από τους 150. Η έρευνα θα ξεκινήσει στις 16 Ιουλίου και θα ολοκληρωθεί περίπου μέσα σε ενάμιση μήνα.

Το ερωτηματολόγιο θα περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού τύπου πολλαπλής επιλογής και θα απευθύνεται σε όλους τους κατοίκους, διερευνώντας τις καταναλωτικές τους δαπάνες. Οι ερωτήσεις θα αναφέρονται στη φύση των δαπανών και στην διαχείριση του εισοδήματος του κάθε νοικοκυριού. Όταν ολοκληρωθεί η σύνταξη του ερωτηματολογίου, θα πραγματοποιηθεί μία πιλοτική έρευνα, με σκοπό να εντοπιστούν λάθη ή παραλείψεις του ερωτηματολογίου. Εφόσον γίνουν οι διορθώσεις και δοθεί στο ερωτηματολόγιο η τελική του μορφή, θα μοιραστεί στο δείγμα στους συμμετέχοντες της έρευνας.

Τέλος, μαζί με το ερωτηματολόγιο θα δοθεί στους κατοίκους και μία συμπληρωματική επιστολή που θα περιλαμβάνει τον σκοπό της έρευνας, την διασφάλιση της ανωνυμίας και τα στοιχεία επικοινωνίας της ερευνήτριας.

B2) Τα γενικά στοιχεία της έρευνας

Είδος Έρευνας: Η έρευνά μας είναι ποσοτική καθώς θα παρουσιάσουμε και θα ερμηνεύσουμε τις απόψεις των κατοίκων του χωριού Κεραμειά της Λέσβου σχετικά με τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών μίας αγροτικής περιοχής.

Δείγμα έρευνας: 150 κάτοικοι της αγροτικής περιοχής Κεραμειά της Λέσβου.

Είδος ανάλυσης: Καθώς το μέγεθος της έρευνάς μας είναι σχετικά μικρό, κάνουμε κατηγοριοποίηση, εμβαθύνουμε στο δείγμα μας (ερωτηματολόγια). Δεν μπορούμε να κάνουμε γενικεύσεις, μιλάμε μόνο για όσα έχουμε από το δείγμα.

B3) Ο σκοπός της έρευνας.

Ο κύριος σκοπός της μελέτης είναι να μελετηθούν οι δαπάνες της εν λόγω αγροτικής περιοχής ανά κατηγορία, δηλαδή θα διερευνηθούν οι δαπάνες που αφορούν την κατοικία, την αναψυχή, την εκπαίδευση, την υγεία, το όχημα, τον ρουχισμό, τον οικιακό εξοπλισμό, τον καπνό και τα παράγωγά του, τα βρεφικά είδη, τις επισκευές και τις επιδιορθώσεις, την ύδρευση και το ηλεκτρικό ρεύμα κ.λπ.

Για την περαιτέρω διερεύνηση των προαναφερόμενων παραμέτρων, διεξάγεται η παρούσα μελέτη, με στόχο την περαιτέρω εμβάθυνση στη γεωγραφική περιοχή της Λέσβου, για τη διερεύνηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών μίας αγροτικής περιοχής. Αυτός άλλωστε είναι και ο κύριος στόχος της έρευνάς μας.

B4) Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας

Εφόσον τέθηκε ο στόχος της έρευνας, το επόμενο βήμα είναι ο σχεδιασμός της και η υλοποίησή της. Έρευνα καλείται η συλλογή πληροφοριών με βασική επιδίωξη την πρόοδο της εκάστοτε επιστήμης, για την ανάδειξη πτυχών που δεν έχουν ακόμα διερευνηθεί πλήρως ή δεν έχουν τεκμηριωθεί επαρκώς. Στο πλαίσιο αυτό, για τη συλλογή και την επεξεργασία των απαραίτητων θεωρητικών πληροφοριών τεκμηρίωσης της έρευνας έγινε αναζήτηση στοιχείων τόσο στο διαδίκτυο όσο και σε βιβλιοθήκες για συναφή θέματα (αναζήτηση βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας για τις καταναλωτικές δαπάνες ενός νοικοκυριού εν έτη 2019).

Στην προκειμένη περίπτωση, η προστιθέμενη αξία της έρευνας σχετίζεται με την εμπειρική έρευνα που διεξάγεται, δηλαδή τη μελέτη περίπτωσης (νήσος Μυτιλήνη), που δεν έχει υποβληθεί σε επαρκή μελέτη μέχρι σήμερα, παρά τις επιμέρους βιβλιογραφικές αναφορές και στην υπό μελέτη περίπτωση.

Όπως τονίστηκε, η προτεινόμενη εργασία διακρίνεται σε δύο σκέλη, θεωρητικό και ερευνητικό.

B.4.1.) Στατιστικές τεχνικές

Όπως έχει προαναφερθεί, ως μέσω συλλογής δεδομένων θα χρησιμοποιηθεί το ερωτηματολόγιο. Εφόσον προηγηθεί η καταγραφή των απαντήσεων η ανάλυση των δεδομένων θα γίνει με την βοήθεια του Microsoft Office Excel 2010. Για τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων κατοίκων θα γίνει μία απλή καταγραφή και ανάλυση των στοιχείων.

Θεωρητικό σκέλος: Η εύρεση και μελέτη της συναφούς βιβλιογραφίας ήταν σχετικά μία εύκολη διαδικασία, διότι το υπό έρευνα ζήτημα έχει απασχολήσει και συνεχίζει να απασχολεί πολλούς ερευνητές.

Για την υποστήριξη του εμπειρικού σκέλους της εργασίας, η ακολουθούμενη μεθοδολογία εδράζεται στην πρωτογενή έρευνα, με τη χρήση ερωτηματολογίου και στην επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων που θα εξαχθούν από αυτό. Επίσης, παρατηρούνται τα εξής:

Κατά τη διάρκεια μελέτης και σύνταξης της εργασίας, όπως αναφέρεται στο χρονοδιάγραμμά της, θα συνταχθεί ερωτηματολόγιο στο οποίο θα κληθούν να συμπληρώσουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε 150 υποκείμενα τα οποία συμμετείχαν εθελοντικά στην έρευνα και επιλέχθηκαν με την μέθοδο της επιλεκτικής δειγματοληψίας. Επομένως, η πρωτογενής έρευνα αναμένεται να είναι ποσοτικού χαρακτήρα, αφού στοχεύει στην έκδοση αριθμητικών στοιχείων αναφορικά με τους προβληματισμούς που τίθενται στην εργασία μας.

B5) Περιορισμός έρευνας

Σύμφωνα με τους Παπαναστασίου και Παπαναστασίου (2016: 166), *«Σε γενικές γραμμές, η επιλεκτική δειγματοληψία θα πρέπει να αποφεύγεται λόγω των προβλημάτων που προκαλεί στη γενίκευση των αποτελεσμάτων. Στις περιπτώσεις όμως όπου τέτοια δείγματα είναι αναπόφευκτα, οι έρευνες θα πρέπει να επαναλαμβάνονται με διαφορετικά δείγματα, για να διαπιστωθεί εάν τα αποτελέσματα παραμένουν τα ίδια.»*

Β6) Αποτελέσματα και Συζήτηση

Β.6.1.) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Γράφημα 1 : Αριθμός μελών νοικοκυριού

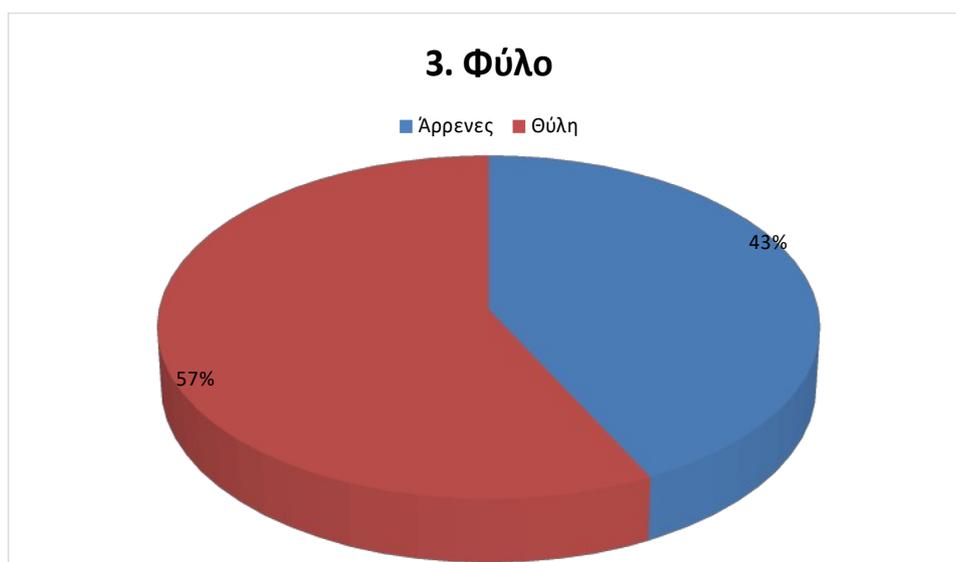
Όπως φαίνεται και από το παραπάνω γράφημα η πλειοψηφία των υποκειμένων της έρευνας μου είναι μέλη νοικοκυριών όπου αποτελούνται από δύο μόνο άτομα. Αυτό θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι είναι αναμενόμενο, γιατί στη σημερινή εποχή λίγα είναι τα άτομα που κατοικούν σε χωριά και όχι σε μεγαλουπόλεις (η έρευνα μας γίνεται σε μια περιοχή –χωριό της Λέσβου). Γι αυτό το λόγο παρατηρούμε ότι το 45% των νοικοκυριών αποτελούνται από δυο μέλη, το 34% μέχρι τέσσερα μέλη , ενώ μόλις το 21% μέχρι επτά.

Γράφημα 2: Απασχολούμενα μέλη

Τα μέλη κάθε οικογένειας που συμμετείχαν στην έρευνα, τα διακρίναμε σε κατηγορίες με βάση πόσα από τα μέλη κάθε νοικοκυριού εργάζονται ή όχι. Η πρώτη κατηγορία στην οποία απάντησε θετικά η πλειοψηφία με ποσοστό 48% είναι η κατηγορία όπου τα απασχολούμενα μέλη κάθε νοικοκυριού είναι μόνο δύο. Έπειτα 23% απάντησαν ότι απασχολούνται τρία άτομα, 9% περισσότερα από τρία και 20% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι απασχολείται μόνο ένα μέλος.

Γράφημα 3: Φύλο

Τα ερωτηθέντα μέλη τα χωρίσαμε με βάση το φύλο τους και έτσι όπως βλέπουμε στο γράφημα το 43% είναι άρρενες και το 57% γυναίκες.

Γράφημα 4: Αριθμός παιδιών

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έχει δύο παιδιά (39%). Το ποσοστό των γονέων που έχουν αποκτήσει ένα παιδί ανέρχεται στο 17% και των γονέων με τρία παιδιά στο 36%. Τέλος, πολύ λίγοι είναι οι γονείς που έχουν πάνω από τέσσερα παιδιά (8%).

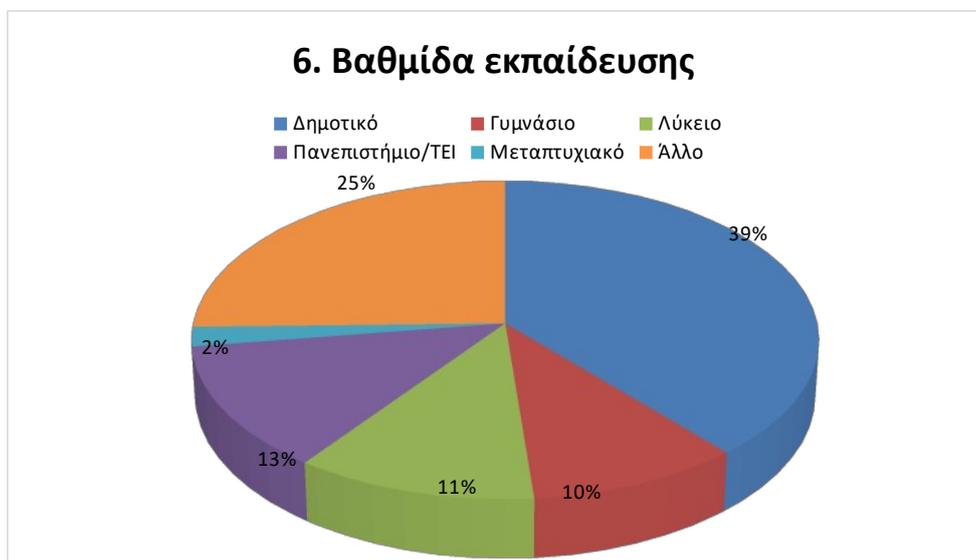
Γράφημα 5: Ηλικίες παιδιών

Τα παιδιά των συμμετεχόντων ήταν ως επί των πλείστων 30 ετών και άνω (43%). Έπειτα 29% είναι ανήλικα, 16% μεταξύ 18-25 ετών και τέλος 12% μεταξύ 25-30 ετών. Τα ποσοστά των απαντήσεων μπορώ να τα θεωρήσω αναμενόμενα λόγω της περιοχής που έγινε η έρευνα μου. Λόγο ου ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε χωριό και αν λάβουμε υπόψη τα δεδομένα της εποχής μας λίγοι είναι οι νέοι που μένουν στα

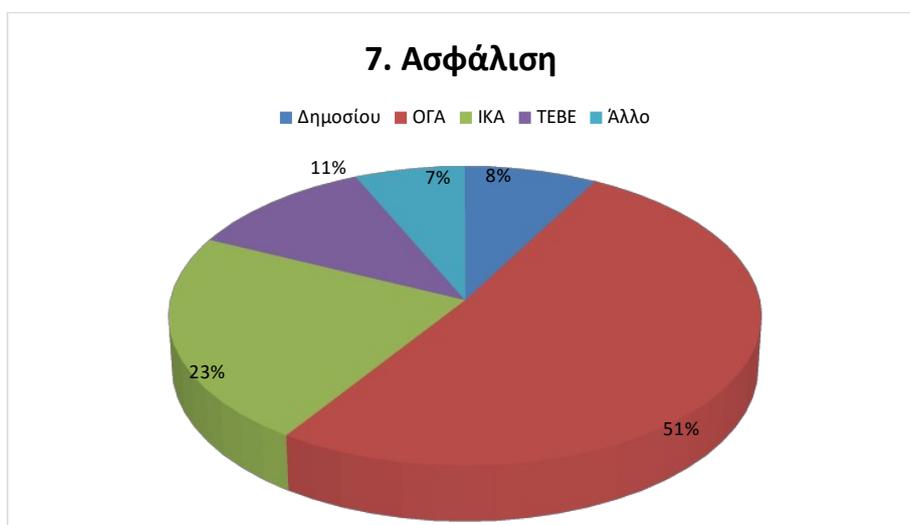
χωρία γι αυτό και παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντήσεων τα έχουν αρχικά οι ηλικίες άνω των τριάντα ετών και ύστερα τα παιδιά έως δεκαοκτώ ετών.

Γράφημα 6: Βαθμίδα εκπαίδευσης

Συνεχίζοντας διακρίναμε τα ερωτηθέντα άτομα με βάση τη βαθμίδα εκπαίδευσης τους. Έτσι παρατηρούμε ότι πολύ χαμηλό είναι το ποσοστό των ατόμων που έχει κάνει μεταπτυχιακό (2%), όπως χαμηλό είναι και το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχει πάει πανεπιστήμιο (13%) και λύκειο (11%) και γυμνάσιο (10%). Μεγάλο είναι το ποσοστό των ατόμων που η βαθμίδα εκπαίδευσης τους είναι το δημοτικό (39%), ενώ 25% απάντησε άλλη βαθμίδα εκπαίδευσης.

Γράφημα 7: Ασφάλιση

Το 51% απάντησε ότι έχει ασφάλιση ΟΓΑ, γεγονός που αιτιολογεί την απάντηση αυτή διότι πρόκειται για μια αγροτική περιοχή. Το 23% είναι

ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ, ΤΟ 11% στο ΤΕΒΕ, μόλις 8% στο δημόσιο και 7% έχει κάποια άλλου είδους ασφάλιση.

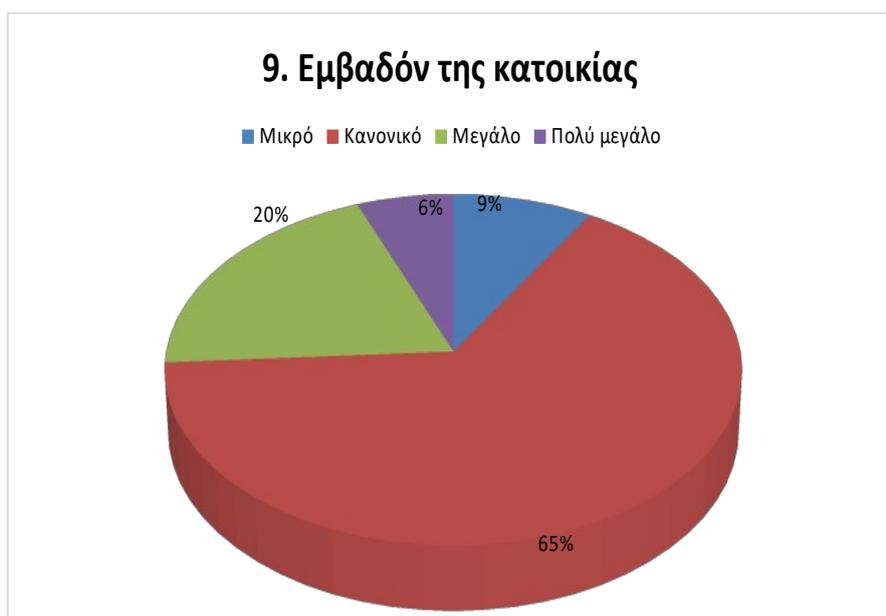
B.6.2.) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Γράφημα 8: Στοιχεία κατοικίας

Συνεχίζοντας την έρευνα μου στο χωριό Κεραμειά ρώτησα τους κατοίκους για το είδος της κατοικίας τους. Το 64% απάντησε ότι ζει σε μονοκατοικία, το 33% σε διαμέρισμα σε πολυκατοικία, ενώ μόλις το 3% απάντησε άλλο μέρος κατοικίας. Ούτως ή άλλως η πλειοψηφία των ελληνικών χωριών αποτελείται από μονοκατοικίες. Οι πολυκατοικίες είναι χαρακτηριστικό των μεγαλουπόλεων.

Γράφημα 9: Εμβαδόν της κατοικίας

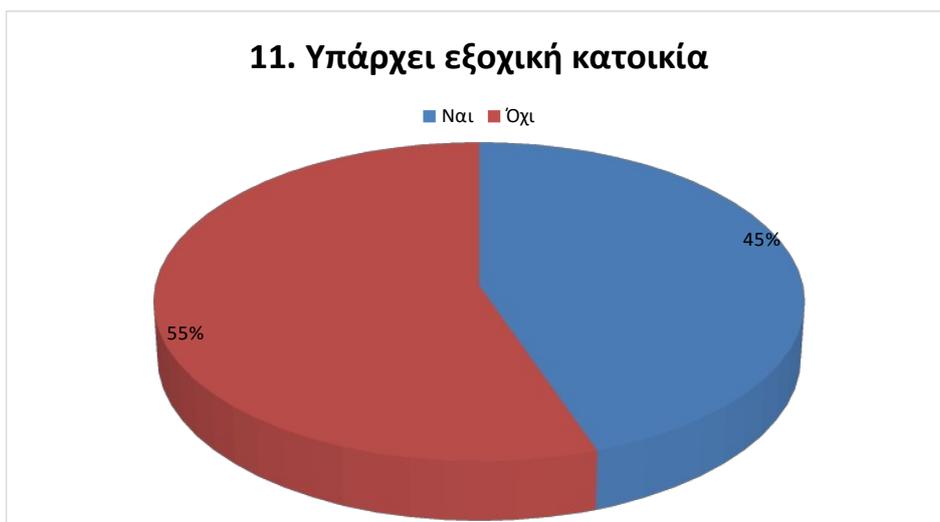
Έχοντας απαντήσει για το είδος της κατοικίας τους, η επόμενη ερώτηση ήταν το εμβαδόν της κατοικίας τους. Μεγαλύτερο ποσοστό απάντησης έχει το κανονικό εμβαδόν (65%), ακολουθεί με 20% μεγάλο εμβαδόν κατοικίας και με 6% και 9% πολύ μεγάλο και μικρό εμβαδόν αντίστοιχα.

Γράφημα 10: Η κατοικία σας είναι

Ρωτώντας για τα χαρακτηριστικά των κατοικιών το 51% απάντησε πως έχει ιδιότητα κατοικία με υποχρεώσεις, το 31% ιδιότητα κατοικία χωρίς υποχρεώσεις και το 18% ότι μένει σε ενοικιαζόμενη κατοικία.

Γράφημα 11: Υπάρχει εξοχική κατοικία

Ρωτώντας τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα αυτή αν έχουν εξοχική κατοικία ή όχι, τα ποσοστά των απαντήσεων δεν απέκλιναν πολύ μεταξύ τους. Έτσι το 55% απάντησε πως δεν έχει εξοχική κατοικία, ενώ το 45% πως έχει.

B.6.3.) ΕΞΟΔΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Προχωρώντας στο δεύτερο μέρος της έρευνας μου ακολούθησε μία σειρά ερωτήσεων σχετική με τα έξοδα και τις υποχρεώσεις του κάθε νοικοκυριού.

Γράφημα 12: Κοινόχρηστα

Η πρώτη ερώτηση σχετικά με τις δαπάνες των νοικοκυριών είναι το ποσό των κοινοχρήστων που πληρώνουν. Το 55% απάντησε πως δεν πληρώνει καθόλου κοινοχρήστα, 23% λίγα, 14% αρκετά και το 8% πολλά. Το αποτέλεσμα είναι

αναμενόμενο, αν αναλογιστούμε ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα μου κατοικεί σε μονοκατοικίες.

Γράφημα 13: Δαπάνη Υπηρεσιών ασφαλείας κατοικίας σε ετήσια βάση

Όσο αφορά τη δαπάνη υπηρεσιών ασφαλείας σε ετήσια βάση το 58% απάντησε ότι η δαπάνη είναι αρκετή, το 19% μεγάλη, το 15% πολύ μεγάλη και το 8% μηδενική.

Γράφημα 14: Δαπάνη θέρμανσης τους τελευταίους 12 μήνες

Η θέρμανση αποτελεί ένα από τα κύρια έξοδα ενός νοικοκυριού. Το 35% των ερωτηθέντων απάντησε πως έχει κανονική δαπάνη θέρμανσης, το 28% μικρή, το 19% μεγάλη και το 18% πολύ μεγάλη. Τα ποσοστά αυτά μπορούν να θεωρηθούν λογικά,

διότι πρόκειται για αγροτική περιοχή και κάθε οικογένεια έχει “λύσεις” θέρμανσης πιο οικονομικές όπως θα δούμε στο επόμενο γράφημα.

Γράφημα 15:Τι είδος θέρμανση έχει η κατοικία σας;

Πετρέλαιο καταναλώνει το 34%, τα καυσόξυλα δεν απέχουν πολύ (31%) από το ποσοστό χρήσης του πετρελαίου. Πέλετ καταναλώνει το 30% και το 5% χρησιμοποιεί κάποιο άλλο είδος θέρμανσης.

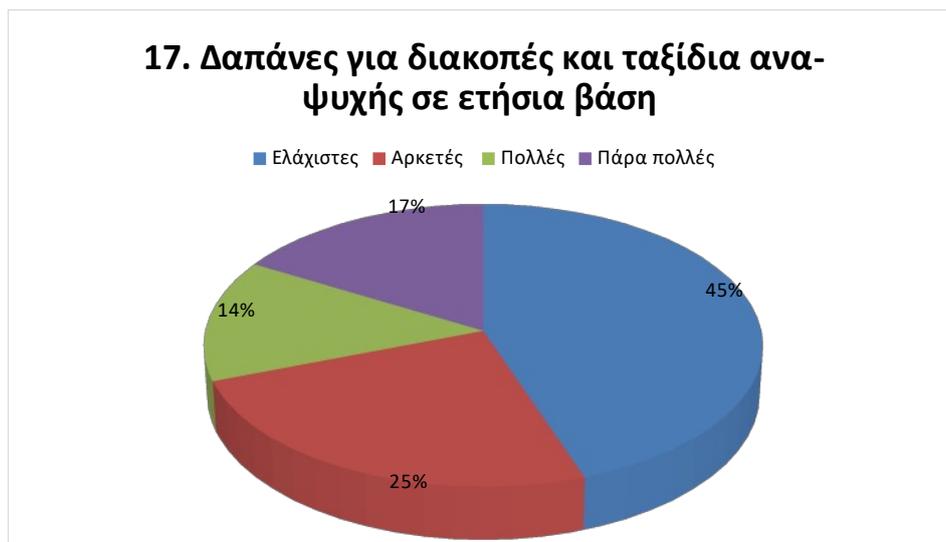
Γράφημα 16:Δαπάνες επισκευών- συντήρησης κατοικίας, σε ετήσια βάση.

Οι δαπάνες επισκευών και συντήρησης κατοικίας αποτελεί ένα ακόμη έξοδο, έτσι το 30% απάντησε πως έχει αρκετές δαπάνες συντήρησης κατοικίας, το 29% ελάχιστες, το 26% πολλές δαπάνες και το 15% πάρα πολλές.

B.6.4.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

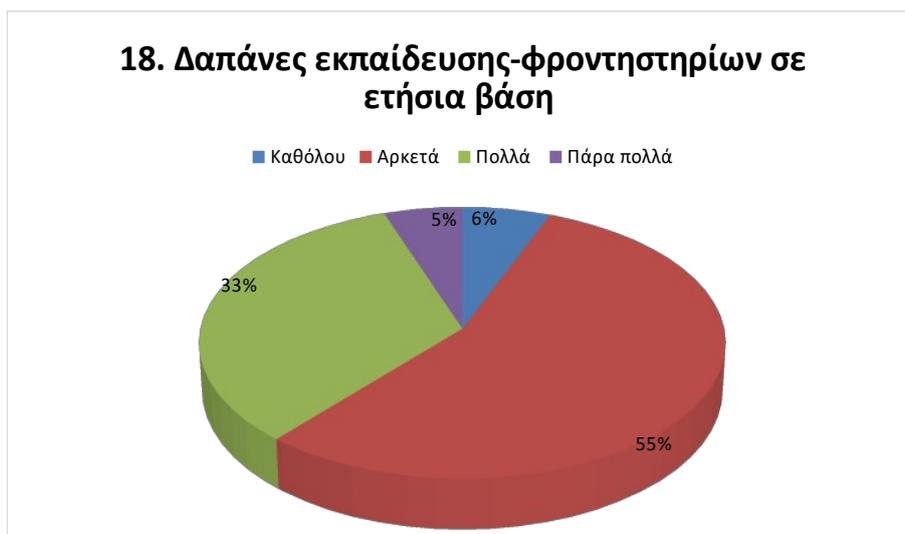
Γράφημα 17: Δαπάνες για διακοπές και ταξίδια αναψυχής σε ετήσια βάση

Συνεχίζοντας αναμενόμενα είναι τα ποσοστά για τις δαπάνες σχετικά με τις διακοπές και τα ταξίδια αναψυχής. Ελάχιστες είναι οι δαπάνες για το 44% , απάντηση που αιτιολογείται από την οικονομική κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας. Αρκετές δαπάνες απάντησε το 25%, πολλές το 14% και πάρα πολλές το 17%.

B.6.5.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γράφημα 18: Δαπάνες εκπαίδευσης - φροντιστηρίων σε ετήσια βάση

Μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε πως έχει αρκετές δαπάνες όσο αφορά την εκπαίδευση (56%), το 33% πολλά έξοδα, το 5% πάρα πολλά και το 6% καθόλου.

B.6.6.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Γράφημα 19: Δαπάνες υγείας σε ετήσια βάση

Πολλές είναι και οι δαπάνες που αφορούν και την υγεία. Το 41% των ερωτηθέντων απάντησε πως ξοδεύει πολλά χρήματα και το 38% αρκετά. Το 16% απάντησε πως είναι πάρα πολλές οι δαπάνες ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό μόλις 5% πως οι δαπάνες υγείας είναι ελάχιστες.

Γράφημα 20: Δαπάνες δημόσιας/ιδιωτικής ασφάλισης ζωής/υγείας σε ετήσια βάση

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες η πλειοψηφία διαθέτει πολλά χρήματα σε ετήσια βάση για δημόσια/ιδιωτική ασφάλιση ζωής/υγείας (38%), ενώ χαμηλό ποσοστό απάντησε πως δεν διαθέτει καθόλου χρήματα σχετικά με την ασφάλιση της υγείας του. Αρκετά κοντά ήταν βέβαια και τα ποσοστά των απαντήσεων για αρκετές και πάρα πολλές δαπάνες με 29% και 24% αντίστοιχα.

Β.6.7.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΟΧΗΜΑΤΟΣ

Γράφημα 21: Δαπάνες αγοράς αυτοκινήτου/μηχανής

Στις μέρες μας λίγες πλέον είναι οι οικογένειες που δεν διαθέτουν κάποιο μεταφορικό μέσο, έτσι αναγκαία ήταν και η ερώτηση σχετικά με τις δαπάνες αγοράς αυτοκινήτου ή μηχανής. Παρατηρώντας τα ποσοστά των απαντήσεων στο παραπάνω γράφημα το 34% είχε ελάχιστες δαπάνες, το 29% καθόλου, 18% των ερωτηθέντων απάντησαν πως έκαναν αρκετές δαπάνες ενώ το 9% και το 10% πολλές και πάρα πολλές δαπάνες.

Γράφημα 22: Δαπάνες επισκευής, συντήρησης αυτοκινήτου

Σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε πως αρκετές καθώς και πολλές είναι οι δαπάνες συντήρησης αυτοκινήτου με ποσοστά 33% και 28% αντίστοιχα. Στην απάντηση «πέρα πολλές δαπάνες» το ποσοστό ανέρχεται στο 20% , ενώ το 19% απάντησε πως έχει ελάχιστες δαπάνες για την επισκευή και τη συντήρηση του αυτοκινήτου του.

Γράφημα 23: Τέλη κυκλοφορίας

Η πληρωμή των τελών κυκλοφορίας αποτελεί μια από της δαπάνες που δεν μπορεί να αποφύγει κανένα νοικοκυριό το οποίο διαθέτει μεταφορικό μέσο. Αρκετά έξοδα απάντησε το 69% , πολλά το 17%, πάρα πολλά το 13% και καθόλου μόλις το 1%.

B.6.8.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΡΟΥΧΙΣΜΟΥ

Γράφημα 24: Δαπάνες ένδυσης, υπόδησης

Σημαντικό ακόμη έξοδο για μια οικογένεια αποτελεί η ένδυση και η υπόδηση, παρόλα αυτά παρατηρούμε πως το 51% απάντησε πως λίγα είναι τα έξοδα του σχετικά με την ένδυση. Αρκετά αναμενόμενο ζώντας σε μια χώρα με οικονομική κρίση που άνθρωποι θέτουν σε δεύτερη μοίρα τον ρουχισμό. Το 21% και το 16% απάντησε πως ξοδεύει αρκετά και πολλά χρήματα για την ένδυση του αντίστοιχα και το 12% πάρα πολλά.

B.6.9.) ΕΞΟΔΑ ΟΙΚΙΑΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

Γράφημα 25: Δαπάνες οικιακού εξοπλισμού

Ο οικιακός εξοπλισμός αποτελεί ένα ακόμη έξοδο για το νοικοκυριό. Ελάχιστες είναι οι δαπάνες απάντησε το 24%, αρκετές το 34%, πολλές το 25% και πάρα πολλές το 17%.

B.6.10.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΠΝΟΥ

Γράφημα 26: Δαπάνες για είδη καπνού

Ζώντας σε μια χώρα που ένα αρκετά μεγάλο μέρος του πληθυσμού της είναι καπνίζοντες, είναι αναμενόμενο το γεγονός ότι στην έρευνα μου το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε πως πολλές είναι οι δαπάνες για είδη καπνού με ποσοστό 59%. Αμέσως μετά με ποσοστό το 13% καθόλου, με 13% πάρα πολλές δαπάνες και τέλος, με 15% ελάχιστες δαπάνες.

B.6.11.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΡΕΦΗ

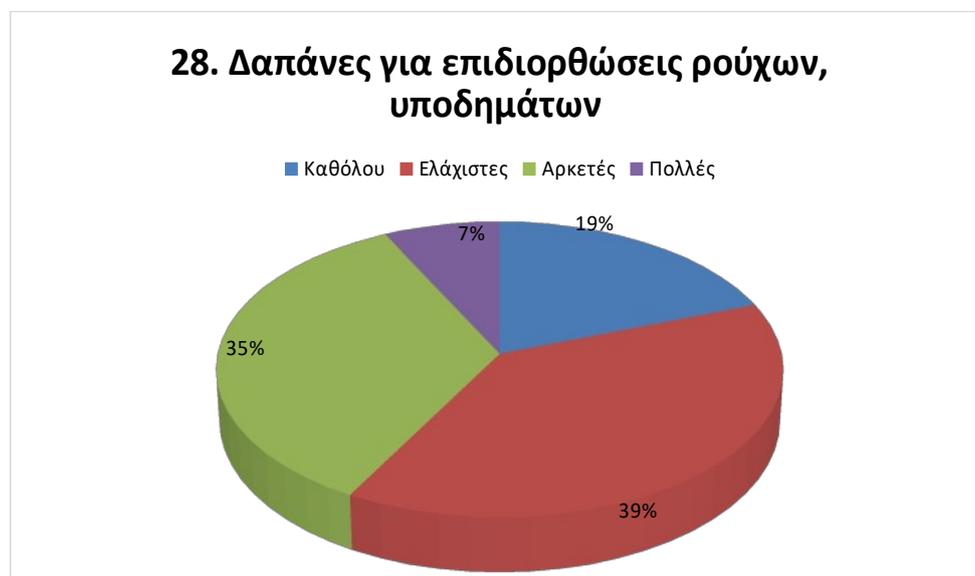
Γράφημα 27: Δαπάνες για βρεφικά είδη

Αρκετές είναι οι δαπάνες για βρεφικά είδη (44%), 17% πολλές, 10% πάρα πολλές και 29% δεν έχει δαπάνες για βρεφικά είδη.

Β.6.12.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Γράφημα 28: Δαπάνες για επιδιορθώσεις ρούχων, υποδημάτων

Οι επιδιορθώσεις ρούχων και υποδημάτων αποτελούν μια πρόσθετη δαπάνη. Από το γράφημα παρατηρούμε πως το 19% δεν ξοδεύει χρήματα για τέτοιου είδους υπηρεσίες, το 39%, ελάχιστα χρήματα, το 35% αρκετά χρήματα και το 7% πολλά χρήματα.

Γράφημα 29: Δαπάνες για επισκευή οικιακών συσκευών

Η επισκευή οικιακών συσκευών είναι δαπάνη που επιβαρύνει το ελληνικό νοικοκυριό. Το 54% των συμμετεχόντων απάντησε πως για την εν λόγω δαπάνη ξοδεύει αρκετά χρήματα, το 21% πολλά, το 19% πάρα πολλά και το 6% ελάχιστα.

Β.6.13.) ΔΑΠΑΝΕΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΡΕΥΜΑΤΟΣ

Γράφημα 30: Δαπάνη ύδρευσης

Χωρίς νερό δεν μπορεί να επιβιώσει καμία οικογένεια, έτσι αρκετή είναι και η δαπάνη σχετικά με την ύδρευση με ποσοστό απάντησης 45%, 23% μεγάλη, 10 % πολύ μεγάλη και 22 % ελάχιστη.

Γράφημα 31: Δαπάνη ηλεκτρικού ρεύματος

Ένα από τα κύρια έξοδα ενός νοικοκυριού αποτελεί η πληρωμή του ηλεκτρικού ρεύματος. Το 36% απάντησε ότι η δαπάνη αυτή είναι πολύ μεγάλη, το 34% ότι είναι αρκετή, το 25% ότι είναι μεγάλη και το 5% ότι είναι ελάχιστη. Τα αποτελέσματα κατ' εμέ είναι λογικά.

Β.6.14.) ΠΟΙΚΙΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Γράφημα 32: Δαπάνη τηλεφωνίας / διαδικτύου/τηλεφώνου

Αρκετά είναι και τα έξοδα (58%) για την τηλεφωνία και το διαδίκτυο. Μεγάλη δαπάνη απάντησαν οι συμμετέχοντες με ποσοστό 13%, 14% πολύ μεγάλη και 15% ελάχιστη.

Γράφημα 33: Δαπάνες για τρόφιμα και ποτά

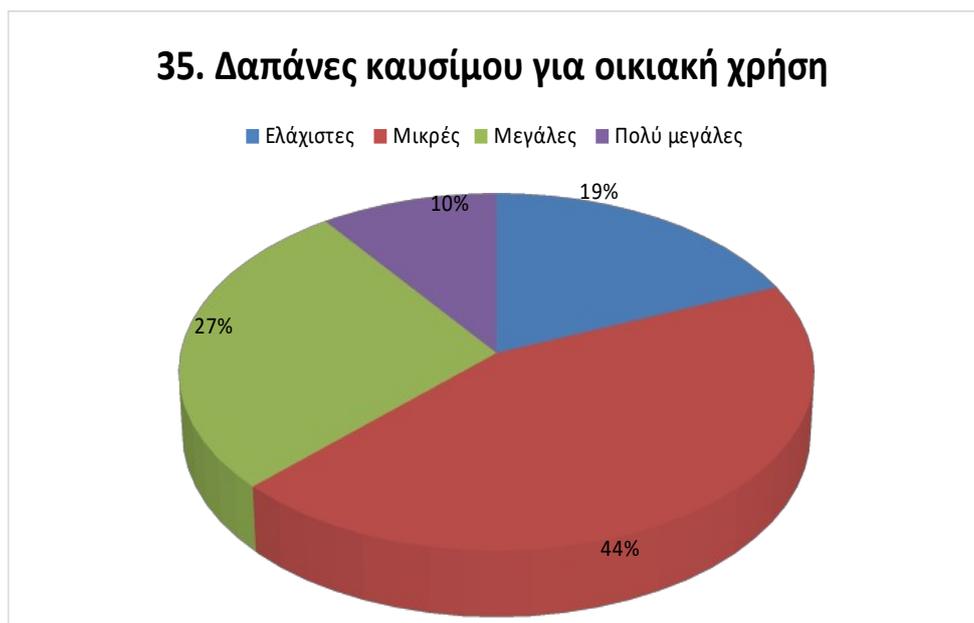
Μεγάλες αλλά αναγκαίες είναι οι δαπάνες για τα τρόφιμα και τα ποτά (49%). Για το 42 % των συμμετεχόντων είναι πολύ μεγάλες έως αρκετές και για το 9% μικρές.

Γράφημα 34: Δαπάνες για υλικά καθαριότητας και απορρυπαντικά

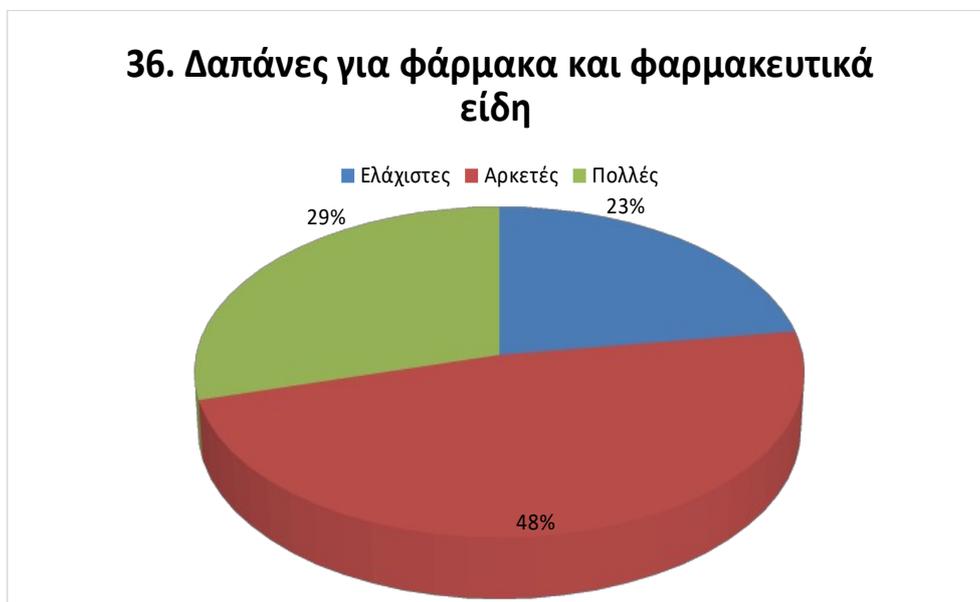
Στο παραπάνω γράφημα βλέπουμε τις δαπάνες που αφορούν τα υλικά καθαριότητας και τα απορρυπαντικά. Το 9% απάντησε πως είναι μικρές οι εν λόγω δαπάνες, το 21% αρκετές, μεγάλες το 49% και πολύ μεγάλες το 21%.

Γράφημα 35: Δαπάνες καυσίμου για οικιακή χρήση

Το 19% των συμμετεχόντων απάντησε πως ελάχιστες είναι οι δαπάνες που αφορούν το καύσιμο οικιακής χρήσης, μικρές το 44%, μεγάλες το 27% και πολύ μεγάλες δαπάνες το 10%.

Γράφημα 36: Δαπάνες για φάρμακα και φαρμακευτικά είδη

Πολλές είναι και οι δαπάνες για φάρμακα και φαρμακευτικά είδη (29%), αρκετές με 48% ποσοστό απάντησης και ελάχιστες με 23%.

Γράφημα 37: Δαπάνες για λοιπά είδη νοικοκυριού

Ένα νοικοκυριό έχει και άλλα έξοδα τα οποία κάποιος μπορεί να μην γνωρίζει ή να μην υπολογίζει. Οι δαπάνες για λοιπά είδη νοικοκυριού ανέρχονται με ποσοστό 13% ελάχιστες, αρκετές 28%, πολλές 33% και πάρα πολλές 26%.

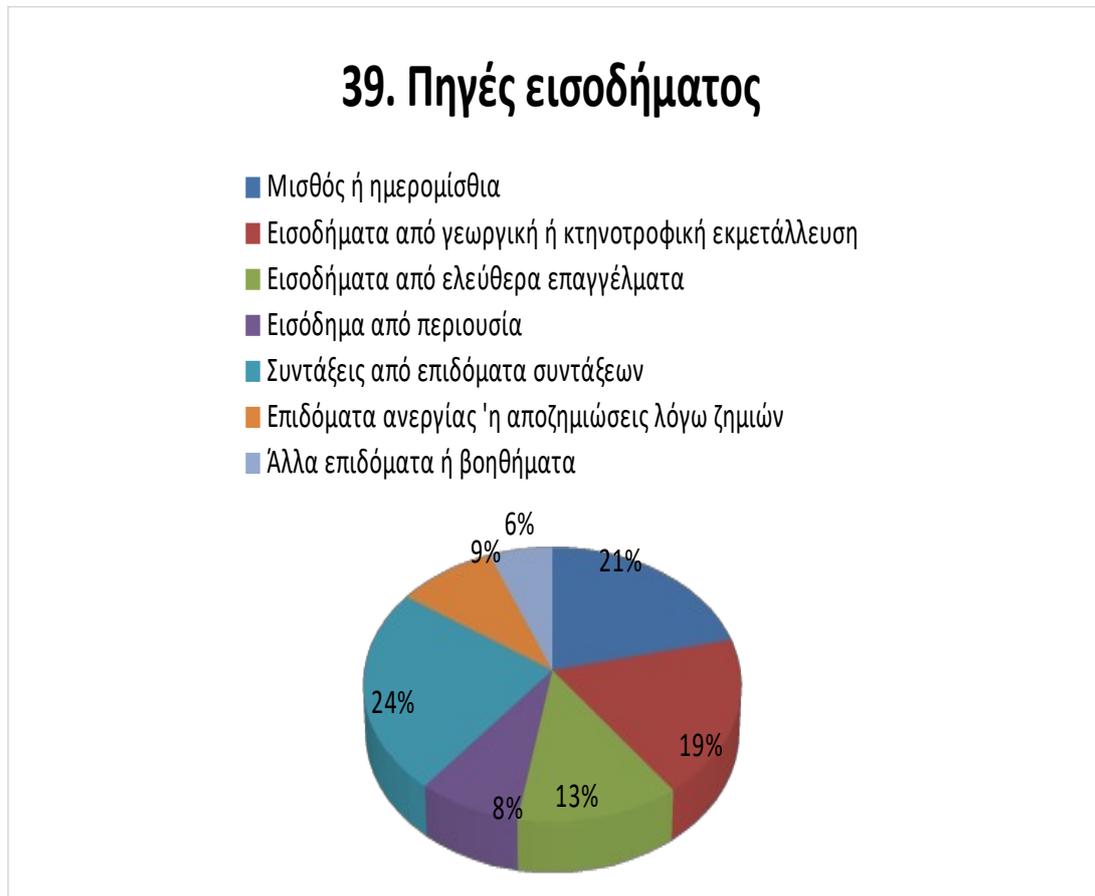
Γράφημα 38: Καταναλώνετε προϊόντα δική σας παραγωγής; Αν ναι, σε τι ποσότητα;

Έχοντας γίνει η έρευνα μας σε χωριό και λαμβάνοντας υπόψη πως οι περισσότεροι κάτοικοι επαρχιακών πόλεων και χωριών έχουν προϊόντα δικής τους παραγωγής δεν γινόταν να μην ερωτηθούν οι συμμετέχοντες αν καταναλώνουν προϊόντα δικής τους παραγωγής. Αρκετή κατανάλωση δικών τους προϊόντων απάντησε το 35% και μεγάλη το 31%. Καθόλου και ελάχιστη κατανάλωση απάντησε μόνο το 17%.

B.6.15) ΚΥΡΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Γράφημα 39: Πηγές εισοδήματος

Κλείνοντας την έρευνα μας στο χωριό Κεραμειά της Λέσβου η τελευταία ερώτηση που κληθήκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες ήταν για τις πηγές του εισοδήματός τους. Εισοδήματα από μισθό και ημερομίσθια απάντησε το 21%, το 19% έχει εισοδήματα από γεωργική ή κτηνοτροφική εκμετάλλευση, το 13% εισοδήματα από ελεύθερα επαγγέλματα, το 8% εισοδήματα από περιουσία, το 24% από συντάξεις και από επιδόματα, το 9% από επιδόματα ανεργίας ή αποζημιώσεις λόγω ζημιών και τέλος το 6% από άλλα επιδόματα ή βοηθήματα.

B7) Συμπεράσματα έρευνας

- Η πλειοψηφία των υποκειμένων της έρευνας μου είναι μέλη νοικοκυριών όπου αποτελούνται από δύο μόνο άτομα (45%). Το 48% είναι η κατηγορία όπου τα απασχολούμενα μέλη κάθε νοικοκυριού είναι μόνο δύο. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έχει δύο παιδιά (39%).

- Μεγάλο είναι το ποσοστό των ατόμων που η βαθμίδα εκπαίδευσης τους είναι το δημοτικό (39%).
- Το 64% απάντησε ότι ζει σε μονοκατοικία και το 55% απάντησε πως δεν πληρώνει καθόλου κοινόχρηστα. Το 51% απάντησε πως έχει ιδιόκτητη κατοικία με υποχρεώσεις. Το 30% απάντησε πως έχει αρκετές δαπάνες συντήρησης κατοικίας, το 29% ελάχιστες, το 26% πολλές δαπάνες και το 15% πάρα πολλές. Το 55% απάντησε πως δεν έχει εξοχική κατοικία.
- Το 35% των ερωτηθέντων απάντησε πως έχει κανονική δαπάνη θέρμανσης. Πετρέλαιο καταναλώνει το 34% και καυσόξυλα το 31%. Το 19% των συμμετεχόντων απάντησε πως ελάχιστες είναι οι δαπάνες που αφορούν το καύσιμο οικιακής χρήσης, μικρές το 44%, μεγάλες το 27% και πολύ μεγάλες δαπάνες το 19%.
- Ελάχιστες είναι οι δαπάνες για το 44%, όσον αφορά τις διακοπές και τα ταξίδια αναψυχής.
- Το 56% χει αρκετές δαπάνες όσο αφορά την εκπαίδευση.
- Όσο αφορά τη δαπάνη υπηρεσιών ασφάλειας σε ετήσια βάση το 58% απάντησε ότι η δαπάνη είναι αρκετή. Το 51% απάντησε ότι έχει ασφάλιση Ο.Γ.Α, γεγονός που αιτιολογεί την απάντηση αυτή διότι πρόκειται για μια αγροτική περιοχή. Πολλές είναι και οι δαπάνες που αφορούν και την υγεία. Το 41% των ερωτηθέντων απάντησε πως ξοδεύει πολλά χρήματα και το 38 % αρκετά. Η πλειοψηφία διαθέτει πολλά χρήματα σε ετήσια βάση για δημόσια/ιδιωτική ασφάλιση ζωής/υγείας (38%), ενώ χαμηλό ποσοστό απάντησε πως δεν διαθέτει καθόλου χρήματα σχετικά με την ασφάλιση της υγείας του. Πολλές είναι και οι δαπάνες για φάρμακα και φαρμακευτικά είδη (29%), αρκετές με 48% ποσοστό απάντησης και ελάχιστες με 23%.
- Οι οικογένειες έχουν μεταφορικό μέσο αλλά αποφεύγουν να το χρησιμοποιούν, καθώς 34% είχε ελάχιστες δαπάνες, το 29% καθόλου, 18% των ερωτηθέντων απάντησαν πως έκαναν αρκετές δαπάνες ενώ το 9% και το 10% πολλές και πάρα πολλές δαπάνες. Παρατήρηση που συνάδει και με το ακόλουθο συμπέρασμα. Σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε πως αρκετές καθώς και πολλές είναι οι δαπάνες συντήρησης αυτοκινήτου με ποσοστά 33% και 28% αντίστοιχα. Επίσης, αρκετά είναι τα έξοδα για τα τέλη κυκλοφορίας, σύμφωνα με το 69% των συμμετεχόντων.

- Το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε πως πολλές είναι οι δαπάνες για είδη καπνού με ποσοστό 59%.
- Αρκετές είναι οι δαπάνες για βρεφικά είδη για το 44% των ερωτηθέντων.
- Το 51% απάντησε πως λίγα είναι τα έξοδα του σχετικά με την ένδυση. Το 19% δεν ξοδεύει χρήματα για επιδιορθώσεις ρούχων και υποδημάτων, το 39%, ελάχιστα χρήματα, το 35% αρκετά χρήματα και το 7% πολλά χρήματα. Ενώ, όσον αφορά την επισκευή των οικιακών εξοπλισμών τα δεδομένα μεταβάλλονται. Ειδικότερα, Το 54% των συμμετεχόντων απάντησε πως για την εν λόγω δαπάνη ξοδεύει αρκετά χρήματα, το 21% πολλά, το 19% πάρα πολλά και το 6% ελάχιστα. Ελάχιστες είναι οι δαπάνες για τον οικιακό εξοπλισμό, απάντησε το 24%, αρκετές το 34%, πολλές το 25% και πάρα πολλές το 17%.
- Αρκετή είναι και η δαπάνη σχετικά με την ύδρευση με ποσοστό απάντησης 45% και μεγάλη με ποσοστό 23%. Το 36% απάντησε ότι η δαπάνη ηλεκτρικού ρεύματος είναι πολύ μεγάλη, το 34% ότι είναι αρκετή, το 25% ότι είναι μεγάλη και το 5% ότι είναι ελάχιστη. Αρκετά είναι και τα έξοδα (58%) για την τηλεφωνία και το διαδίκτυο. Μεγάλη δαπάνη απάντησαν οι συμμετέχοντες με ποσοστό 13%, 14% πολύ μεγάλη και 15% ελάχιστη.
- Μεγάλες αλλά αναγκαίες είναι οι δαπάνες για τα τρόφιμα και τα ποτά (49%) και για το 42 % των συμμετεχόντων είναι πολύ μεγάλες έως αρκετές. Αρκετή κατανάλωση δικών τους προϊόντων απάντησε το 35% και μεγάλη το 31%. Καθόλου και ελάχιστη κατανάλωση απάντησε μόνο το 17%. Το 9% απάντησε πως είναι μικρές οι δαπάνες για τα υλικά καθαριότητας και για τα απορρυπαντικά, το 21% αρκετές, μεγάλες το 49% και πολύ μεγάλες το 21%. Οι δαπάνες για λοιπά είδη νοικοκυριού ανέρχονται με ποσοστό 13% ελάχιστες, αρκετές 28%, πολλές 33% και πάρα πολλές 26%.
- Εισοδήματα από μισθό και ημερομίσθια απάντησε το 21%, το 19% έχει εισοδήματα από γεωργική ή κτηνοτροφική εκμετάλλευση, το 13% εισοδήματα από ελεύθερα επαγγέλματα, το 8% εισοδήματα από περιουσία, το 24% από συντάξεις και από επιδόματα, το 9% από επιδόματα ανεργίας ή αποζημιώσεις λόγω ζημιών και τέλος το 6% από άλλα επιδόματα ή βοηθήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Δελτίο Τύπου: *Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2017*. (2018, Οκτωβρίου 4). Ανακτήθηκε από <http://www.statistics.gr/documents/20181/3638ff2b-153f-4ba4-9a11-38dc80e62b36> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/8/2019).

Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, (2014). *Η Ελλάδα με αριθμούς*. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο: <http://www.statistics.gr/> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/8/2019).

Θεοδωράκη, Χ. (2018). *Η Καταναλωτική Συμπεριφορά των Νέων: Συνήθειες, Τάσεις και Μεταστροφές στην Μετά Κρίση Εποχή*. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πελοποννήσου, Καλαμάτα.

Κατανάλωση (Consumption). (2019). Ανακτήθηκε από <https://www.euretirio.com/katanalosi/> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/8/2019).

Κεραμειά Λέσβου (2018). Ανακτήθηκε Ιούλιο 9, 2019, από το Wiki: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B5%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CE%AC_%CE%9B%CE%AD%CF%83%CE%B2%CE%BF%CF%85 (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/8/2019).

Κεραμειά. *buk.gr*. Ανακτήθηκε από <https://buk.gr/el/poli-perioxi/kerameia-0>. (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/8/2019).

Κουφάρης, Γ. (2010). «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές». *Περιοδικό Χρήμα*, Ιανουάριος-Φεβρουάριος.

Μουλακάκη, Θ. (2019). *Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην καταναλωτική συμπεριφορά των Ελλήνων*. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Κρήτη.

Νοικοκυριά: Πάνω το διαθέσιμο εισόδημα, πάνω και η καταναλωτική δαπάνη στο δ' τρίμηνο του 2018. (2019). *Insider.gr*. Ανακτήθηκε 24 Ιουλίου, 2019, από <https://www.insider.gr/eidiseis/oikonomia/111667/noikokyria-pano-diathesimo-eisodima-pano-kai-i-katanalotiki-dapani-sto-d>.

Παγωνίδης, Δ. (2013). *Επιπτώσεις της ένταξης στη ζώνη του ευρώ πάνω στην αγοραστική δύναμη και στις καταναλωτικές συνήθειες της μέσης ελληνικής οικογένειας. Περίπτωση: Εστιατόρια, Καφενεία & παρόμοια καταστήματα και Ξενοδοχεία, Πανσιόν & Ενοικιαζόμενα Δωμάτια*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Πανηγυράκης, Δ. (2001). *Σύγχρονη Διοικητική Δημόσιων Σχέσεων*, Αθήνα: Μπένου.

Παπαναστασίου, Ε. Κ., & Παπαναστασίου, Κ. (2016). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Λευκωσία: χ.ε.

Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου 2015 – 2019: *Α' Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός*. (2019). Ανακτήθηκε από <http://www.mytilene.gr/wp-content/uploads/2016/07/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%85%20%CE%9B%CE%AD%CF%83%CE%B2%CE%BF%CF%85.pdf>.

(ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/8/2019).

Σφακιανάκης, Κ. (1998). «*Διοικητική Κρίσεων*», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Hirschman, E. Holbrook, M. (1982). Hedonic Consumption: Emerging Concepts, Methods and Propositions, *Journal of Marketing* 46.

Lazarsteld, P. (1984). *The People's Choice*, N.York: *DueleSloan and Pearce*, p.176.

Yfantis, V. (2013). *The Commercial Exploitation Of Color As A Consumer Stimulus* (Greek Edition), *Amazon.com*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Συνοδευτική επιστολή

Ιούλιος 2018

Αγαπητοί συμπολίτες,

Είμαι προπτυχιακή φοιτήτρια στο Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών της αγροτικής περιοχής της Μυτιλήνης, με την ονομασία «Κεραμειά».

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο, τα αποτελέσματα της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, ώστε να ολοκληρωθούν οι σπουδές μου. Τα αποτελέσματα αν θέλετε μπορούν να σας κοινοποιηθούν. Η βοήθειά σας είναι πολύτιμη στην επιτυχή ολοκλήρωση της έρευνας. Η έρευνα δεν μελετά άτομα, αλλά απόψεις.

Παρακαλώ να αφιερώσετε λίγο χρόνο και να δώσετε ειλικρινείς απαντήσεις στα ερωτήματα του ερωτηματολογίου. Η διάρκεια συμπλήρωσής του ερωτηματολογίου δεν ξεπερνά τα 25 λεπτά. Οι οδηγίες στην αρχή του ερωτηματολογίου θα σας βοηθήσουν να το απαντήσετε.

Αφού συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο, να το βάλετε μέσα στο φάκελο που σας έχει δοθεί. Σε όσους έχει σταλεί ηλεκτρονικά, παρακαλώ να επιστραφεί συμπληρωμένο.

Για οποιαδήποτε απορία προκύψει, μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου μέσω email στο τηλέφωνο, 6943908221.

Σας ευχαριστώ πολύ,

Μαλλιάρου Ελευθερία, φοιτήτρια

Ερωτηματολόγιο

ΟΔΗΓΙΕΣ

Σημειώστε με x την απάντηση που πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στην κάθε ερώτηση.

1. Αριθμός μελών νοικοκυριού

- μέχρι 2
- μέχρι 4
- μέχρι 7

2. Απασχολούμενα μέλη

- 1
- 2
- 3
- περισσότερα από τρία

3. Φύλο

- Άρρενες
- Θύλη

4. Αριθμός παιδιών

- 1
- 2
- 3

- 4 και πάνω

5. Ηλικίες παιδιών

- ανήλικα
- 18-25
- 25-30
- 30 και πλέον

6. Βαθμίδα εκπαίδευσης

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- Πανεπιστήμιο/ΤΕΙ
- Μεταπτυχιακό
- Άλλο:

7. Ασφάλιση

- Δημοσίου
- ΟΓΑ
- ΙΚΑ
- ΤΕΒΕ
- Άλλο:

8. Στοιχεία κατοικίας

- Μονοκατοικία
- Διαμέρισμα σε πολυκατοικία
- Άλλο:

9. Εμβαδόν της κατοικίας σας. 1: μικρό 2: κανονικό 3: μεγάλο 4: πολύ μεγάλο

1 2 3 4

μικρό πολύ μεγάλο

10. Η κατοικία σας είναι

- Ιδιόκτητη χωρίς υποχρεώσεις
- Ιδιόκτητη με υποχρεώσεις
- Ενοικιαζόμενη

11.Υπάρχει εξοχική κατοικία

- ναι
- όχι

12.Κοινόχρηστα. 1:καθόλου 2:λίγα 3:αρκετά 4:πολλά

καθόλου πολλά
υ

13.Δαπάνη Υπηρεσιών ασφαλείας κατοικίας σε ετήσια βάση.

1:καθόλου 2:αρκετή 3:μεγάλη 4:πολύ μεγάλη

1 2 3 4

καθόλου πολύ μεγάλη
υ

14.Δαπάνη θέρμανσης τους τελευταίους 12 μήνες.

1:μικρή 2:κανονική 3:μεγάλη 4:πολύ μεγάλη

1 2 3 4

μικρή πολύ μεγάλη
ή

15.Τι είδος θέρμανση έχει η κατοικία σας;

- Πετρέλαιο
- Καυσόξυλα
- Αέριο
- Πέλετ
- Άλλο:

16.Δαπάνες επισκευών - συντήρησης κατοικίας, σε ετήσια βάση. 1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές 4: πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστες πάρα πολλές

17.Δαπάνες για διακοπές και ταξίδια αναψυχής σε ετήσια βάση. 1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστες πάρα πολλές

18.Δαπάνες εκπαίδευσης - Φροντιστηρίων σε ετήσια βάση. 1:καθόλου 2:αρκετά 3:πολλά 4:πάρα πολλά

1 2 3 4

καθόλου πάρα πολλά

19.Δαπάνες υγείας σε ετήσια βάση.

1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστες πάρα πολλές

20.Δαπάνες δημόσιας/ιδιωτικής ασφάλισης ζωής/υγείας σε ετήσια βάση. 1:καθόλου 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

καθόλου πάρα πολλές

21.Δαπάνες αγοράς αυτοκινήτου/μηχανής.

1:καθόλου 2:ελάχιστες 3:αρκετές 4:πολλές 5:πάρα πολλές

1 2 3 4 5

καθόλου πάρα πολλές

22. Δαπάνες επισκευής, συντήρησης αυτοκινήτου.

1:ελάχιστες 2: αρκετές 3:πολλές 4: πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστες πάρα πολλές

23. Τέλη κυκλοφορίας. 1:καθόλου 2:αρκετά 3:πολλά 4:πάρα πολλά

1 2 3 4

καθόλου πάρα πολλά

24. Δαπάνες ένδυσης υπόδησης. 1:λίγες 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

λίγες πάρα πολλές

25. Δαπάνες οικιακού εξοπλισμού.

1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστες πάρα πολλές

26. Δαπάνες για είδη καπνού.

1:καθόλου 2:ελάχιστες 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

καθόλου πάρα πολλές

27. Δαπάνες για βρεφικά είδη κλπ.

1:καθόλου 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

καθόλου πάρα πολλές
υ

28. Δαπάνες για επιδιορθώσεις ρούχων υποδημάτων.

1:καθόλου 2:ελάχιστες 3:αρκετές 4:πολλές

1 2 3 4

καθόλου πολλές
υ

29. Δαπάνες για επισκευή οικιακών συσκευών.

1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστε πάρα πολλές
ς

30. Δαπάνη ύδρευσης.

1:ελάχιστη 2:αρκετή 3:μεγάλη 4:πολύ μεγάλη

1 2 3 4

ελάχιστ πολύ μεγάλη
η

31. Δαπάνη ηλεκτρικού ρεύματος.

1:ελάχιστη 2:αρκετή 3:μεγάλη 4:πολύ μεγάλη

1 2 3 4

ελάχιστ πολύ μεγάλη
η

32. Δαπάνη τηλεφωνίας/διαδικτύου/τηλεφώνου.

1:ελάχιστη 2:αρκετή 3:μεγάλη 4:πολύ μεγάλη

1 2 3 4

ελάχιστ
η πολύ μεγάλη

33.Δαπάνες για τρόφιμα και ποτά; 1:μικρές 2:αρκετές 3:μεγάλες 4:πολύ μεγάλες

1 2 3 4

μικρέ
ς πολύ μεγάλες

34.Δαπάνες για υλικά καθαριότητας και απορρυπαντικά. 1:μικρές 2:αρκετές 3:μεγάλες 4:πολύ μεγάλες

1 2 3 4

μικρέ
ς πολύ μεγάλες

35.Δαπάνες καυσίμου (φιάλες υγραερίου, κάρβουνα) για οικιακή χρήση. 1:ελάχιστες 2:μικρές 3:μεγάλες 4:πολύ μεγάλες

1 2 3 4

ελάχιστε
ς πολύ μεγάλες

36.Δαπάνες για Φάρμακα και φαρμακευτικά είδη; 1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές

1 2 3

ελάχιστες πολλές

37.Δαπάνες για Λοιπά είδη νοικοκυριού. 1:ελάχιστες 2:αρκετές 3:πολλές 4:πάρα πολλές

1 2 3 4

ελάχιστε πάρα πολλές
ς

38.Καταναλώνετε προϊόντα δική σας παραγωγής; Αν ναι, σε τι ποσότητα;

1:καθόλου 2:ελάχιστη 3:αρκετή 4:μεγάλη

1 2 3 4

καθόλο μεγάλη
υ

39.Πηγές εισοδήματος

- Μισθός ή ημερομίσθια
- Εισοδήματα από γεωργική ή κτηνοτροφική εκμετάλλευση
- Εισοδήματα από ελεύθερα επαγγέλματα
- Εισόδημα από περιουσία
- Συντάξεις και επιδόματα συντάξεων
- Επιδόματα ανεργίας ή αποζημιώσεις λόγω ζημιών
- Άλλα επιδόματα ή βοηθήματα

[,,"838475581246	0	mail_form_submit	83847558124619
------------------	---	------------------	----------------

Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας!